

M.C.
1957

RODNA GRUDA

3 - 1958

VSEBINA:

Severin Šali:

Pomlad spet v deželi je naši
(pesem)

Cv. A. K.:

Bogatimo duhovno raven našega delovnega človeka

Navodila izseljencem o prinašanju tuje valute v Jugoslavijo

Gradili bomo cesto bratstva

Letni obračun naših društev v Franciji

Jurij Artič:

Na družabnem večeru v Sal-lauminesu

Ferdo Godina:

Saj ne bo nič hudega

J. G.:

Obiskal sem Novo Velenje

Po domači deželi

Dr. Fran Vatopec:

Valentin Vodnik, oče slovenskega časnikarstva

Milijarde za zdravje in miren počitek

Zdravko Leban:

Odperta noč in dan so groba vrata...<

Domovina na tujih tleh

Rojaki pišejo

Mladi rod:

Danilo Gorinšek:

Materi

Lojze Zupanc:

Dve belokranjski

Uganki

O »Potresni povesti« in njenem avtorju

Fran Maselj - Podlimbarski:

Potresna povest

Posebna priloga

Pomlad v Mokronogu (foto F. Močnik, Ljubljana)

Slika na naslovni strani:

Šmarjeta pri Novem mestu (foto F. Močnik, Ljubljana)

Avtobusno in turistično podjetje

SAP - Turist biro

LJUBLJANA

DIREKCIJA - DIRECTION

Ljubljana, Središka 13

Telefon 30-468, 30-902

TURISTIČNI POSLOVALNICE - BUREAU DE VOYAGES

Ljubljana, Miklošičeva 17

Telefon 30-645, 30-617

Titova 38

Telefon 32-771, 32-772

Vzdržuje redne mednarodne, turistične, medkrajevnne in lokalne proge

Izleti doma in v inozemstvu, nudi vse turistične uslugе, nabavlja potne liste, vize, rezervira spalnice itd.

Lastna proizvodnja avtobusnih karoserij

Regular and touristical international and national bus lines

Organisation of package tours for individuals and groups, reservations for sleeping cars and hotel accomodations, all other touristical services

Fabrication of bus bodies in our own workshops

Lignes régulières et touristiques nationales et interationales

Organisation de voyages en groupes, individuelles et à forfait, réservation pour WL et hôtels, acquisition de visas et autres services touristiques

Production propre de carrosseries

Regelmässige und touristische internationale und heimische Kraftfahrliinien

Veranstaltung von Gesellschafts-, Einzel- und Pauschalreisen, Visabeschaffung, Schlafwagen- und Hotelvormerkungen, Sämtliche Reisedienste

Eigene Karosserieerzeugung

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja dvanaestkrat na leto. — Poštnina plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 5 dolarjev, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 1000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov, — Anglija letno 1 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 50 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 5/I. — Rokopisov ne vračamo.

Rodna

gruda

ST. 5

MAREC 1958

LETO V.

Severin Šali:

POMLAD SPET V DEŽELI JE NAŠI

*Večer te objemlje, studenec svetlobe usiha,
Zemlja ti rodna, Zemlja ljubljena moja!
S tvojih polj sapa me preletela je tiha,
tvoje vode drhtijo v utripih zvezdnega soja.
Mesec vzcvetel je, začaral gore in globeli,
griči pod mano so bele meglice razpeli,
da spijo v zavetju, ko plahe ovčice na paši...
Pomlad je! Zdaj viri krovi in sokov se budijo,
osi grmi že tlijo in popje je v cvetu,
zdaj globlje oči se potapljajo v svetu;
Zemlja, jaz pojem: pomlad je v deželi tej naši!*

*O, Zemlja, pomlad je! Že orbe potoke zlatijo
in sonce ogreba nas z zlato kopačo
in lastovka vrača se v pesem domačo
in čiste daljave nam sanje iskrijo...*

*Kakor dekletu zapel bi ti pesem ljubezni,
Zemlja ti rodna, Zemlja ljubljena moja!
Pesem bučečo, ki poje vihar jo nad brezni,
pesem poljubov, himno strasti in opoja,
in pesem, ki sonce jo trosi na polje,
in pesem, ki v cvetu rodi jo skalovje,
in pesem, ki srca jo naša zorijo.*

*Saj moja si, Zemlja ti rodna, jaz tvoj
in ognjišče eno imava; naj grem kamor koli,
pogled me tvoj išče, kot moje oči
te zro vsepovsodi. Bližine
so v srcu, so v misli. Spomine
iste imava. Ti prst si, jaz sem drevo,
korenine mi s sokom napajaš. Od tvoje jasnine
je v meni svetlo. Te jemljem, čista ostajaš,
kot ta pomlad, ta večer, kot te sanje,
ki se objeta pogrezava vanje...*

*O, Zemlja, zapojpa! Zdaj trte brstijo,
stvari so nemirne kot ptička, ko gnezdo si vije;
telo pomlajeno v lepoti in strasti ti sije,
po kruhu, po sadju, po grozdju
ti brazde odprte dišijo,
osa si v zelenju, kot pastirica na paši.
Čuj — piščalke v grmovju pojo,
čuj — potoki iz nedri ti vro,
čuj — glasovi se v pesem tko:
Pomlad, pomlad spet v deželi je naši!...*

Bogatimo duhovno raven

NAŠEGA DELOVNEGA ČLOVEKA

Po združitvi Zveze delavskih prosvetnih društev »Svoboda« in Ljudske prosvete Slovenije v letu 1955 se je ljudsko prosvetno delo v Sloveniji močno povečalo in poglobilo. Prosvetna društva ne gledajo pri svojih prireditvah več toliko na njihovo število, marveč predvsem na njihovo vsebino, to je: koliko kulturno umetniškega užitka in koliko izobrazbe bodo mogla z njimi nuditi našim delovnim ljudem. To je prišlo do izraza tudi na letošnjem kongresu Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije, ki je bil 25. in 26. januarja v Mariboru.

Po podatkih, ki so na razpolago, je zdaj v Sloveniji

811 SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV

Ta društva so imela do 30. aprila 1957 skupno 91.650 članov, od tega 37.166 žensk. V društvi deluje 2558 raznih odsekov. Ob jesenskem kongresu pred dvema letoma je bilo 714 Svobod in prosvetnih društev s 87.079 člani in 2426 odseki. Napredek je torej viden.

Vsa ta prosvetna društva imajo naslednje število odsekov: 659 dramskih, 652 pevskih zborov (206 mešanih, 243 moških, 89 ženskih in 24 mladinskih), 24 vokalno-komornih ansamblov, 110 plesnih skupin, 78 recitacijskih krožkov, 27 literarnih sekcij, 400 instrumentalnih skupin (155 tamburaških orkestrrov, 105 godbe na pihala, 49 orkestrrov, 75 zabavnih orkestrrov in 38 drugih instrumentalnih skupin), 10 likovnih krožkov, 19 plesno-baletnih skupin, 142 pionirskih odsekov, 154 lutkovnih gledališč, 171 izobraževalnih sekcij in 132 raznih drugih odsekov. V tem številu niso zapadene ljudske univerze, ki jih je bilo konec 1956 skupno 158, a jih v glavnem lahko pridružimo izobraževalnim odsekom, v katerih okviru so delovale. Vsi ti odseki so imeli 10.547 nastopov in prireditev s skupno udeležbo 2.125.473 oseb. Poleg tega so društva sodelovala pri 169 radijskih oddajah; Ljudske univerze pa so imele v letu 1956 skupno 2195 predavanj s 150.786 poslušalci. Povprečni obisk na prireditvah je bil po okrajih od 177 do 255 na eno prireditev.

Pri vsem tem pa tudi ne smemo pozabiti na vlogo radia pri nas, saj imamo zdaj na Slo-

venskem 180.000 radijskih sprejemnikov v primeri s 35.875, kolikor jih je bilo v letu 1946. Obisk kinov je porastel od 5.654.000 v letu 1946 na 15.082.000 v letu 1956. Leta 1955 je izšlo v Sloveniji 51.460.000 številčk posameznih časnikov in več kakor 4 milijone izvodov 140 revij. Ob vsem tem šele vidimo obsežnost ljudsko prosvetnega dela.

Zelo je napredovalo izobraževanje odraslih po društvi in njihovih ljudskih univerzah. Imajo šole (navadne in dopisne), seminarje, tečaje, cikle predavanj, posamezna predavanja itd. Zlasti je med njimi mnogo jezikovnih tečajev in gospodarsko-političnih predavanj za naše delovne ljudi ter za člane delavskih svetov, upravnih odborov in odborov svetov družbenega upravljanja. Tudi knjižnice napredujejo, vendar ne toliko kakor bi to bilo želeli. Marsikje se namreč čuti pomanjkanje denarnih sredstev za nakup novih knjig, ponekod pa tudi manjkajo primerni prostori, ker je razvoj knjižnic že prerastel njihove dosedanje prostore.

O ljudsko prosvetno dejavnosti bi lahko povedali še marsikaj, vendar naj bo teh nekaj podatkov za danes dovolj. Kažejo nam, kako

OBSIRNO, DALEKOSEŽNO IN PESTRO JE DELO

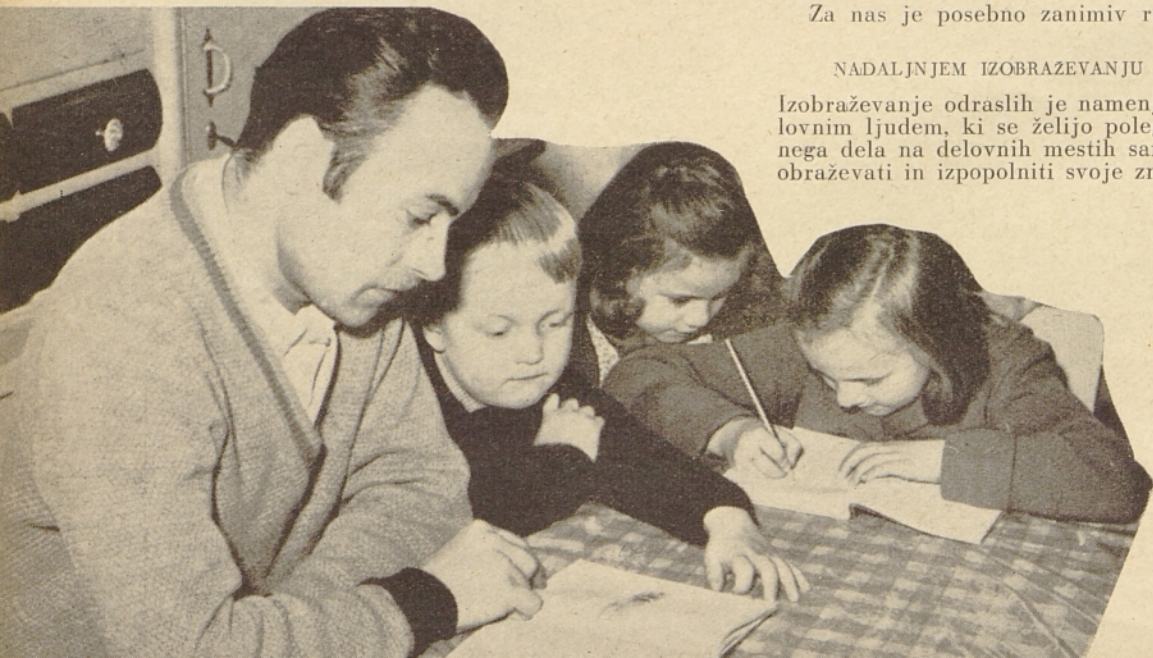
naših ljudsko prosvetnih društev, ki skrbijo poleg rednih šol ter poklicnih umetniško-kulturnih ustanov (gledališča, akademije, filharmonije, galerije itd.), poleg radia in televizije, ki je pri nas v porajanju ter poleg kinematografskih podjetij za izobraževanje našega delovnega človeka in za dvig njegove kulturno-umetniške ravni ter njegove duhovne ravni sploh.

Mariborski kongres je imel predvsem delovni značaj. Težišče je bilo v določitvi poti in načina izobraževalnih prijemov za nadaljnje delovanje društev. Temu so bili posvečeni kar štirje referati: Vlada Majhna o izobraževanju odraslih, Tilke Blaha o smiselnem gospodarjenju s sredstvi društev, Leva Modica o smotrih umetnostnega ustvarjanja ljudsko-prosvetnih društev ter Vinka Trinkausa o amaterskem ljudsko prosvetnem delu.

Za nas je posebno zanimiv referat o

NADALJNJEM IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH

Izobraževanje odraslih je namenjeno tistim delovnim ljudem, ki se želijo poleg svojega rednega dela na delovnih mestih sami smotrno izobraževati in izpopolniti svoje znanje, a zaradi

Tudi očka se mora učiti

poklicnega dela ne morejo obiskovati rednih šol. Med delovnimi ljudmi se stopnjuje zanimanje za nadaljnje izobraževanje in za pridobivanje višjih kvalifikacij. Te težnje so v skladu s spremembami gospodarskega razvoja in družbenega upravljanja pri nas.

To izobraževanje ima pri nas tri naloge in smotre. Eden med njimi naj bi dal delovnim ljudem družbeno-politične in gospodarske osnove za njihovo udejstvovanje v delavskem samoupravljanju pri vodstvu podjetij ter v družbenem upravljanju raznih ustanov in zavodov. Druga naloga naj bi bila strokovno izobraževanje delavcev in uslužbencev. Čim bolj bosta oba sledila tehničnim in drugim dognanjem ter bosta temu primerno izpopolnjevala svoje znanje, tem večji bo njun delovni uspeh. Tretji smoter pa je dvig splošne izobrazbe delovnih ljudi kot celote in tudi vsakega posameznika med njimi. Nastane vprašanje, kako to doseči? S posebnimi šolami, s tečajji, z dodatnim šolanjem, ali kako? Priporočeno je bilo, da naj se na vseh rednih strokovnih in splošno izobraževalnih šolah v ta namen ustanovijo posebne popoldanske in večerne šole. Te naj dajo po skrajšanem učnem načrtu delovnim ljudem potrebno znanje in naj veljajo po opravljenih izpitih za enakovredne rednim šolam. Seveda pa mora biti pri vsem tem šolanju uspeh odvisen predvsem od osebnega študija vsakega posameznika, saj so šole samo pomočniki in vodniki. Pri tem načinu dopolnilnega šolanja ne bodo ljudje gledali na take šole kot manjvredne, ampak jih bodo šteli kot polnovredno nadomestilo za vsakogar, ki ni imel ali nima možnosti obiskovati rednih šol.

O vseh štirih spredaj navedenih referatih so delegati razpravljali v komisijah, ki so sestavile za plenarno zasedanje kongresa predloge za sklepe o posameznih vprašanjih. V razpravi o teh predlogih sta na plenarnem zasedanju govorila tudi zvezni poslanec Boris Zihlerl in podpredsednik Izvršnega sveta LRS Stane Kavčič. Povedala sta tehtne misli o smernicah in nalogah naše ljudsko prosvetne dejavnosti. Tako je dejal tov. Zihlerl med drugim:

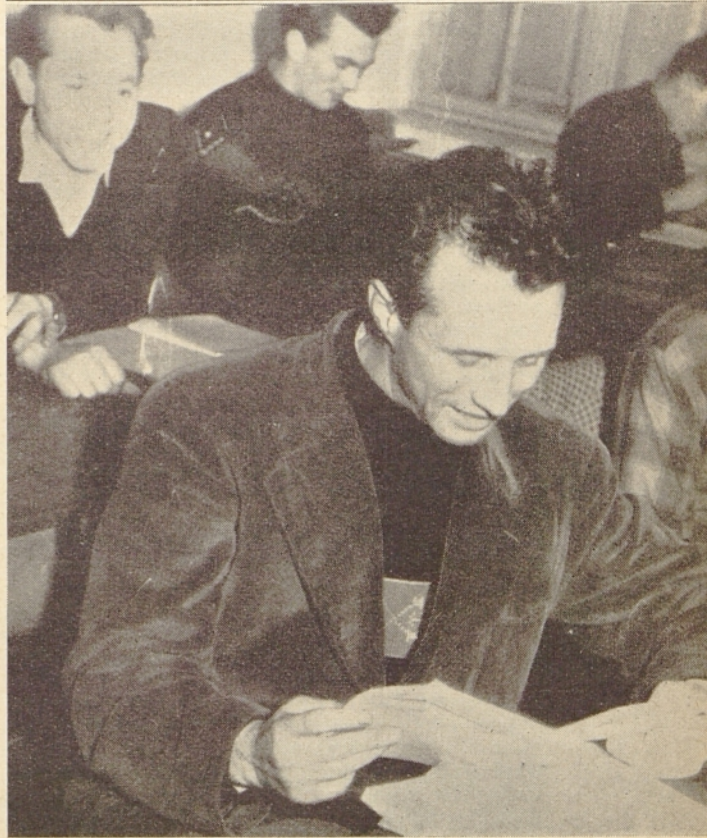
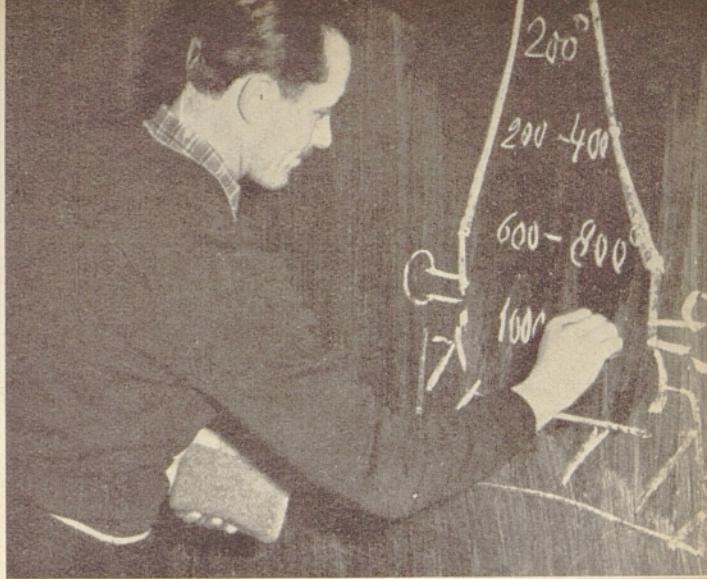
»Svobode in vsa kulturno prosvetna društva morajo biti prav tista področja, kjer bo naš delovni človek v taki ali drugačni obliki dobil vse, kar je najboljšega v kulturnem ustvarjanju preteklosti in sedanjosti.«

Tov. Stane Kavčič pa je ugotovil: »Ni toliko važna nova oblika, kakor je važna vsebina našega dela. Na jasnem si moramo biti o tem, kaj hočemo nuditi delovnemu človeku in kaj ta človek v resnici potrebuje. Vsestransko moramo bogatiti njegove duhovne kvalitete, kajti samo tako bo lahko zrasel v socialističnega človeka. Tej osnovni nalogi je treba podrediti vso praktično dejavnost.«

Ob koncu kongresa je po odobritvi poročil predlagalo 21 delegatov, da naj kongres izbere dosedanega predsednika Zveze Svobod in prosvetnih društev in tudi predsednika Slovenske izseljenske matice

IVANA REGENTA ZA ČASTNEGA PREDSEDNIKA
ZVEZE SVOBOD

Tov. Regent je več kakor 50 let aktivni ljudsko prosvetni delavec in ima velike zasluge za razvoj in uspešno delo Svobod in vse ljudsko pro-

Na stotine mladih ljudi si po dnevnem delu v tovarnah v večernih gimnazijah in na tečajjih izpopolnjujejo svoje znanje

svetne delavnosti v naši republici. Predlog je bil soglasno in z navdušenjem sprejet. Izvoljen je bil tudi 67-članski svet Zveze in pa nadzorni odbor. Za predsednika je bil izvoljen znani javni delavec in zvezni poslanec Vladko Majhen.

Mariborski kongres je važen mejnik v ljudsko prosvetnem delu pri nas. Poiskal je smernice in nakazal pota, po katerih naj hodi ljudska prosveta, da bo pomagala pri dvigu duhovne ravni ter splošnega in strokovnega znanja delovnega človeka.

Cv. A. K.

Navodila izseljencem o prinašanju tuje valute v Jugoslavijo

Mnogi rojaki, ki imajo namen obiskati svoj stari kraj, prinašajo s seboj darila za svoje in večje ali manjše vsote denarja v tuji valuti, katerega bodo potrebovali za potne stroške. Preden odidejo na dolgo potovanje v domovino, se večina od njih informira na jugoslovanskem poslaništvu, kakšni so carinski predpisi glede prinašanja blaga in tujih deviz v Jugoslavijo. Za tiste pa, ki teh informacij ne iščejo, bomo tu navedli nekaj napotkov v želji, da pri obisku domovine zaradi svoje nepoučenosti in nepoznavanja jugoslovanskih carinskih in deviznih predpisov ne bi doživeli kakšnih neugodnosti.

Izseljenec, ki se vrača v svojo staro domovino za stalno, lahko pripelje s seboj vse svoje stvari, tudi avtomobil, pri prihodu pa se mora jugoslovanskim carinskim organom izkazati s potrdilom, da je povratnik in s spiskom vseh reči, ki jih je pripeljal s seboj. To potrdilo bo dobil na jugoslovanskem poslaništvu, v kraju svojega bivališča v tujini. Spisek reči, ki jih pripelje s seboj, mora napisati v dvojniku in podpisati povratnik sam. Potrjeno pa mora biti na poslaništvu. Gotovino v tuji valuti lahko prinese s seboj v neomejeni višini. Pri prehodu meje v Jugoslavijo pa jo mora prijaviti carinskemu organom, ki mu izstavijo potrdilo. Na podlagi tega potrdila ter potrdila od jugoslovanskega poslaništva, da je povratnik, lahko tujo valuto zamenja v jugoslovanskih denarnih zavodih po najugodnejšem tečaju, to je, da na uradni tečaj dobi še 100%. (Na primer za en dolar poleg 500 din po uradnem tečaju še 500 dinarjev.) Če tega potrdila nima, mu denarni zavodi zamenjajo denar le po uradnem tečaju.

Izseljenec-turist, ki pride v Jugoslavijo le na obisk za krajši ali daljši čas, lahko prinese s seboj blaga v vrednosti do 150.000 dinarjev. Kolikor presega to vrednost, se blago ocenjuje po novih carinskih predpisih, ki so bili uveljavljeni lani julija in smo o njih podrobno pisali lani. To je posebna pravica vsakega izseljenca-obiskovalca, ki se je lahko poslužil samo enkrat na leto, in to le za reči, ki so namenjene kot darila sorodnikom. Izseljenec-obiskovalec sme prinesiti v Jugoslavijo tudi tujo valuto v neomejeni višini, mora jo pa, kakor povratniki, na meji prijaviti jugoslovanskim carinskim organom. Ti mu po prijavi izstavijo potrdilo, potom katerega lahko to valuto menja po ugodnejšem tečaju, to je 35% višje. Brez tega potrdila mu bodo denarni zavodi valuto zamenjali le po uradnem tečaju brez kakšnega dodatka.

Torej ni nikakršnih omejitev oziroma prepovedi za prinašanje tujega denarja v Jugoslavijo. Prav tako nimajo na jugoslovanski meji imenzci, ki prihajajo na obisk v Jugoslavijo, med njimi tudi izseljenci, prav nikakršnih situacij tudi glede višine vsote tujega denarja, ki ga prinašajo v državo. Izda se jim le potrdilo za to vsoto z opozorilom, da to potrdilo skrbno hranijo. Tudi to opozorilo koristijo le lastniku samemu, ker mu omogoča, da z njim ugodneje zamenja tuji denar za dinarje. To je zlasti pomembno za izseljenec-obiskovalce. Če pa ti ne

prijavijo pri prestopu meje tujega denarja, ki ga prinašajo s seboj, istega ne bodo mogli ne menjati niti ne pri odhodu odnesti iz Jugoslavije, kajti inozemski obiskovalci lahko odnesejo tujo valuto samo na podlagi carinskega potrdila, da so isto tudi imeli pri prihodu. Tudi pri tem ne bodo imeli nobenih težav. Kolikor so denarja v Jugoslaviji menjali, morajo to dokazati s potrdilom banke.

Zdaj naj pa rojake na kratko seznanimo še o prinašanju in odnašanju dinarjev v Jugoslavijo in iz nje. Pri prihodu v Jugoslavijo, kakor tudi pri odhodu, lahko prinesejo in odnesejo le vsoto do 3000 dinarjev, in to v bankovcih od 100 dinarjev in manj. Višjo vsoto, kakor tudi bankovce, vredne nad 100 dinarjev, niso dovoljeni. Ko obiskovalec na meji prijavi jugoslovanskim carinskim organom vsoto, ki presega 3000 dinarjev oziroma ima večje bankovce od 100 dinarjev, mu cariniki te vsote oziroma bankovcev ne zaplenijo v korist države, temveč jih samo odvzamejo in deponirajo na meji ter mu zanje izdajo potrdilo, potom katerega jih potniku ob odhodu iz Jugoslavije spet vrnejo. Seveda mora v takšnem primeru potnik tudi oditi iz Jugoslavije preko iste obmejne carinske postaje. Na ta način deponirani denar se hrani največ 60 dni. Če se lastnik v tem času ne vrne, se ta denar odpošlje glavni centrali Narodne banke v Beograd. Seveda dobi tudi v tem primeru denar vrnjen na podlagi potrdila, ki pa ga je treba poslati v Beograd in je to dosti bolj komplicirano.

V primeru, da inozemski obiskovalec pri prihodu v Jugoslavijo ne prijavi vsote dinarjev, ki presega 3000 dinarjev oziroma bankovcev, ki so višji od 100 dinarjev, in ta denar najdejo cariniki pri njem, se mu seveda denar zapleni v korist države.

Zgodi se tudi, da naši rojaki, ki nameravajo obiskati domovino, nasedejo v inozemstvu spekulantom, ki jih strašijo, češ da tuje valute nihče ne sme prinesiti v Jugoslavijo. Ti jim ponudijo, da jim zamenjajo denar v dinarje. Pri takšnih zamenjavah dobijo izseljenci večinoma dinarje v bankovcih po 1000 dinarjev, zaradi česar imajo potem na jugoslovanski meji carinski postaji neprijetnosti.

Zgoraj smo navedli, da lahko potniki prinesejo v Jugoslavijo tuje valute v neomejenih vsotah, toda dinarjev smejo prinesiti posamezniki le do 3000 dinarjev in to v bankovcih, ki so najvišji po 100 dinarjev. Samo po sebi je razumljivo, da se izseljenec, ki je valuto prej zamenjal za dinarje, pri prihodu v Jugoslavijo težko razočara, ko vidi, da mu na carini dinarje odvzamejo in deponirajo, če jih je po predpisih prijavil, če pa jih ni prijavil in so jih pri pregledu našli pri njem, pa jih celo zaplenijo. V obeh primerih je smola precejšnja, saj mu tudi deponirani denar v Jugoslaviji ne more nič koristiti. Pa tudi pozneje pri odhodu iz Jugoslavije bo dinarje težko prodal po istem tečaju, po katerem jih je kupil. Rojaki, ki mislijo obiskati staro domovino, naj ta navodila preberejo in se po njih ravnaajo, da ne bodo potem pozneje godrnjali in zabavljali čez jugoslovansko carino.

GRADILI BOMO CESTO BRATSTVA

Prav gotovo je za jugoslovansko mladino najvažnejši dogodek letošnjega leta šesti kongres, ki je bil januarja v Beogradu. Tu se je zbralo več kot 1000 delegatov iz vseh šestih republik; prišli so tudi inozemski prijatelji. Petdeset predstavnikov tujih mladinskih organizacij iz 24 dežel Evrope, Azije, Afrike in Amerike so najboljši dokaz, da želi jugoslovanska mladina sodelovati z vsemi naprednimi mladinskimi in študentskimi organizacijami v svetu.

Ljudska mladina Jugoslavije je enotna organizacija mladega rodu, ki združuje 1.500.000 fantov in deklet vseh slojev. Rodila se je med osvobodilno vojno, decembra 1942, leta v osvobojenem Bihaču kot fronta mladih antifašističnih borcev. Tri četrtine partizanske vojske so sestavljali mladinci. Mladi rod je tudi po končani vojni z ljubeznijo in poletom obnavljal porušeno domovino. Od dve sto večjih, popolnoma novih industrijskih objektov, od petdeset električnih central, je mladina sama zgradila 70 teh objektov. Med največje sodijo mladinska proga Brčko-Banovići, dolga 90 km, železniška proga Šamac—Sarajevo (234 km), proga Banja Luka—Doboj (90 km), cesta Beograd—Zagreb (380 km), tovarna orodnih strojev pri Beogradu, hidrocentrale Jablanica, Mavrovo, Vinodol itd.

V teh delovnih akcijah je izražena želja jugoslovanske mladine, da prispeva po najboljših močeh k napredku nove federacije, ki posveča mladini mnogo pozornosti.

Kongres je ugotovil, da se je pred vojno šolalo na vseh jugoslovanskih šolah in univerzah približno 1.600.000 dijakov in študentov, predlansko leto pa je to število naraslo na blizu dva milijona in pol. Po vojni so odprli fakultete tudi v Sarajevu, Skoplju, Novem Sadu, Zadru in na Reki.

Dva milijona mladih Jugoslovancev dela v najrazličnejših društvih in organizacijah. Sedemdeset tisoč mladih delavcev in delavk je šlo do danes skozi delavske svete v tovarnah, v organih družbenega upravljanja pa sodeluje skupno 100.000 mladincev. Kongres v Beogradu je ugotovil, da starejši ljudje v vodstvih tovarn, zadrug in šol upoštevajo mlade tovariše ter jim zaupajo tudi najbolj odgovorne naloge. Prav tako sodelujejo mladinci v šolskih odborih ter organih oblasti — od krajevnih odborov pa do ljudskih skupščin. Sklep kongresa je bil: pritegniti še več mladine v delavsko in družbeno upravljanje, saj je to najboljša šola za življenje. Kongres se je zavezal za hitrejšo izvedbo šolske reforme, ki naj pouk na naših šolah bolj približa življenju, potrebam industrije in kmetijstva. Po perspektivnem načrtu razvoja jugoslovanskega gospodarstva bomo potrebovali v petih letih 47.000 visokokvalificiranih delavcev, trikrat toliko kvalificiranih, 8000 novih inženirjev in 19.000 tehnikov. Veliko pozornost bomo morali posvetiti strokovnemu izobraževanju kmečke mladine in delavcev, ki so že zaposleni v industriji (delavske univerze, večerne šole, tečaji v tovarnah).

Navdušeno pozdravljen je prišel maršal Tito s soprogo na VI. kongres Ljudske mladine Jugoslavije

Na kongresu je spregovoril tudi predsednik republike tovariš Tito, ki so ga vsi delegati tople pozdravili. Sporočil je kongresu, da je Izvršni svet v Beogradu poveril mladini Jugoslavije važno nalogo — dograditev avtomobilske ceste Ljubljana—Djevdjelija. Dejal je, da je bil sklep o prenehanju velikih mladinskih delovnih akcij neupravičen. »Pozabili smo, da se mladina na teh akcijah tudi sama kali. Pozabili smo, da so bile velike mladinske delovne akcije šola za našo mladino. Pozabili smo, da so naše delovne akcije povezovale intelektualno in delavsko mladino, mladino raznih narodnosti, da so kovalle iz nje monolitno celoto, da so rasle tu množice ljudi, ki so potem odhajale na razna strokovna dela,« je dejal Tito.

Letos bo mladina dogradila odsek Ljubljana—Zagreb, dolg 77 km. Prva dela se bodo začela 1. aprila, akcija pa bo končana do 29. novembra letos. Cesto bo gradilo 50.000 kmečkih fantov in deklet, dijakov in študentov iz vseh republik Jugoslavije. Delo bo mnogo lažje kot na prejšnjih akcijah, ker bodo imeli brigadirji na razpolago veliko več gradbenih strojev. Delali bodo šest ur na dan, in sicer en mesec. V delovnih taboriščih bodo imeli brigadirji televizorje, radijske aparate, knjižnice itd. Za kmečko mladino bodo organizirali posebne traktorske tečaje. Brigadirje bodo obiskovale razne kulturne sekcije, gledališča, radijske glasbene ekipe, športni klubi itd.

Prihodnje leto bo mladina gradila cesto na področju republike Srbije in Makedonije (odsek Beograd—Zagreb je že zgrajen). Moderna avtomobilska cesta bo dolga 1100 km in bo odprla evropskim avtomobilistom najbližjo pot do Grčije in Bližnjega vzhoda.

Po vsej Jugoslaviji se je na poziv kongresa odzvalo že na tisoče mladincev in mladink, ki bi radi sodelovali pri gradnji. Na cesti bratstva se bo srečala mladina vseh republik in vseh slojev, tuji delegati na VI. kongresu pa so napovedali tudi prihod inozemskih mladinskih delovnih skupin.

Letni obračun naših društev v Franciji

DRUŠTVO »SAVA« KLJUB VELIKIM IZDATKOM
NA DOBRI FINANČNI PODLAGI

Rojak **Franc Abram** iz **Freyminga** nam poroča o delovanju Rudarskega pevskega in podpornega društva »Sava«, ki je bilo v preteklem letu res zelo razgibano, naslednje:

»V nedeljo, 12. januarja smo imeli občni zbor našega društva in izvolitev novega odbora. Iz tajniškega poročila smo razvideli, da je bilo delovanje našega društva v preteklem letu res zelo aktivno. Številna vabila francoskih rudarskih in pevskih društev pa so dokaz, kakšen ugled uživa naše društvo tukaj v Franciji. Tem vabilom se je naše društvo po možnosti odzvalo ter sodelovalo na številnih proslavah, ki so jih ta društva priredila. Pri tem je naš pevski zbor požel dosti pohval in priznanja, kar nam je v razveseljiv dokaz, da je naša lepa slovenska pesem tudi med tujci zelo priljubljena.

V prid blagajne je društvo lani organiziralo več plesnih zabav, poleti pa smo napravili svoj vsakoletni izlet v lepo alzaško pokrajino, ki je zelo podobna naši nepozabni Sloveniji in to ne le po naravnih lepotah, ampak tudi po izvrstni kapljici.

Sestega oktobra smo kakor vsako leto v gostilni Poisson priredili tradicionalno slovensko vinsko trgatve ter se pod bogato brajdo spominjali mladih let, ko smo se v domačih vinogradih udeležili pravih trgatve.

Prvega decembra smo miklavževali in seveda tudi daril ni manjkalo. V nedeljo, 8. decembra pa smo se polnoštevilno udeležili proslave Jugoslovanskega narodnega praznika v dvorani Huder v Merlebachu. Tudi ob tej priložnosti se je naš pevski zbor, ki je štirikrat nastopil, izkazal in pripomogel h kar najlepšemu poteku proslave.

Dne 4. decembra na dan sv. Barbare smo proslavili praznik rudarjev. V rudarskih uniformah in z društveno zastavo smo se udeležili velikega spreveda, ki ga organizira rudniška uprava. Potem smo pa imeli v našem društvenem lokalu banket za naše člane rudarje ter smo ga po stari rudarski navadi malo »cuknili«. Družinskega večera, ki smo ga priredili v go-

stilni Poisson 25. decembra, so se udeležili člani z družinami v tolikšnem številu, da so bili prostori premajhni. Vsemu članstvu je odbor pripravil mal prigrizek in dobro pijačo, 50 najpotrebnejših članov — vdov in upokojencev pa je prejelo denarna darila. Pri bogatem srečanju je vsakdo lahko poskusil svojo srečo. Tako so nam v vedrem razpoloženju ob zvokih domače godbe in pesmi minevale vesele urice.

Takšna je bila v glavnem vesela bilanca našega društvenega dela v preteklem letu. Pa tudi žalost nam ni prizanesla. Izgubili smo tri zveste člane, in sicer Alberta SIMECA, doma s Primorskega, ki se je zastrupil pri razstreljevanju v rudniku in je bil pokopan 14. aprila na pokopališču v Jeanne d'Arc. 6. maja smo v Merlebachu pokopali Dušana MAROVICA, doma iz Hrvatske. 26. novembra pa Blaža JUGA, doma iz okolice Novega mesta. Oba sta podlegla rudarski bolezni — silikozi. Tudi letos smo že imeli v naših vrstah smrtni primer. 25. januarja smo v Jeanne d'Arc pokopali Maksa JESSENKA, ki ga je težka bolezen prikovala na bolniško posteljo za celih 11 let in ga je končno smrt rešila trpljenja. Tako smo v kratkem času izgubili štiri zavedne rojake. Vse štiri smo na poslednji poti spremili z društveno zastavo, sorodnikom pa je društvo izplačalo posmrtnino in sicer 15.000 frankov za vsakega.

Iz blagajniškega poročila smo z veseljem zvedeli, da naše društvo stoji na dobri finančni podlagi in to kljub velikim izdatkom, ki jih je imelo v preteklem letu. Saj je izplačalo za bolniške podpore ter za podpore vdovam in upokojencem ter v smrtnih primerih nad 100.000 frankov. Skupni društveni izdatki pa so lani znašali 339.000 frankov.

Za letošnje leto je članstvo soglasno potrdilo predlog, da ostane prejšnji odbor s predsednikom rojakom Blatnikom. Ob koncu apeliramo na članstvo, da še vnaprej tako požrtvovalno in zvesto pomaga odboru, da bomo tudi letošnje leto v prijateljski skupnosti delovali za dvig društva in ugled jugoslovanskih izseljencev v tujini.«

DRUŠTVO »SLAVČEK« BO LETOS PRAZNOVALO
DESETLETNICO

tako nam je sporočil tajnik tega društva rojak **Anton Škruba** iz **Merlebacha**. Jugoslovansko pevsko podporno društvo »Slavček« je imelo 19. januarja svoj občni zbor, na katerem je izvolilo svoj novi odbor, in sicer: za prvega predsednika rojaka Stanka Glogovška, za drugega predsednika Jožeta Knavsca, za prvega tajnika Antona Škrubo, za drugega tajnika Vilija Bizjaka; za prvega blagajnika Karla Černeca, za drugega blagajnika Franca Zagodo. Za pomožne blagajnike so bili izvoljeni: Franc Jurjavčič, Adamič, Franc Jokič, Habšteter, Videgar, Dolinšek in Kukovič. Za preglednike računov pa: Jamnik, Škruba in Veločič.

Za letos so si vnesli v program zvišanje posmrtninskega sklada, ki bi znašal 30.000 fr, ki jih prejme žena po umrlem možu oziroma mož po umrli ženi. V tem primeru bi morali prispevati člani, ki jih je 360, ob vsakem smrtnem primeru po 100 fr. O tem pa bodo še razpravljali. Prav tako bo novi odbor sestavil pro-

Člani društva »Sava« na proslavi rudarskega praznika sv. Barbare

Rojaki na družabnem večeru v Sallauminesu. Na zgornji sliki od desne proti levi: predsednik združenja Jean Tomec, jugoslovanski konzul v Parizu Nedo Milunović, tajnik združenja Ivan Demšar, blagajnik Jurij Artič, zastopnik poslaništva Venišnik, drugi predsednik združenja Franc Kostelic in odbornik Jean Berce

gram za proslavo 10-letnice društva, ki naj bi bila eden najpomembnejših letošnjih dogodkov tega društva. O vsem tem pa bomo še poročali.

OBCNI ZBOR »ZDRUZENJA JUGOSLOVANOV V SEVERNI FRANCIJI«

Rojak **Jurij Artič** iz Lievina nam poroča:

Dne 26. januarja je naše društvo imelo svoj redni letni občni zbor v Sallauminesu. Iz poročil smo razvideli, da je društvo v preteklem letu pridno delalo in doseglo mnogo lepih uspehov. Število članstva se je povečalo za 23 članov, priredili smo tri večje, lepo uspele izlete, imeli smo tudi visok denarni promet, ki je presegel 3 milijone frankov. Po razrešnici staremu odboru smo izvolili novega, v katerega smo izbrali tele rojake: za predsednika Jeana Tomca in Franca Kostelica, za tajnika Ivana Demšarja in Franca Langesa, za blagajnika Justina Čebula in Jurija Artiča. Kot odbornike Gregorja Potrpina, Jožeta Martinčiča in Nežko Jež, za preglednike računov pa Vlada Skočirja in Ivana Berceta.

Novi odbor si je za svoj delovni program zastavil predvsem naslednje naloge: organiziral bo več prireditev, izlete k morju, pritegnil v organizacijo mladino ter pridobil čim več rojakov za poletni skupni obisk domovine. Na ta izlet v domovino že danes opozarjamo vse, ki se ga nameravajo udeležiti, da si pravočasno priskrbe potrebne potne liste. Zato naj se čimprej prijavijo upravnemu odboru ali na društvo, ki ima svoj lokal na Caffe Jeanette 2 rue Lamendin, Sallaumines, Pas de Callais, kjer bodo dobili tudi točna navodila.

Na družabnem večeru v Sallauminesu

Prijetno smo se imeli 5. januarja na družabnem večeru, ki ga je priredil odbor društva »Združenje Jugoslovanov v severni Franciji« v Sallauminesu. Prireditve so se poleg članov društva z družinami udeležili tudi zastopniki našega poslaništva v Parizu s soprogami ter vedno nasmejani in vedro razpoloženi konzul Neda Milunović.

Čeprav nam vreme ni bilo naklonjeno, je bila udeležba na večeru kar zadovoljiva. Hvalježni smo tov. svetniku Venišku za njegov pozdravni govor in čestitke k novemu letu, ki jih z iskrenostjo vračamo! Bil je lep večer. Naše slovenske mamice so nam postregle s pristnimi kranjskimi hrenovkami, ki smo jih pošteno zalili z rujnim francoskim vincem; zadonele so naše lepe slovenske narodne pesmi in tako smo za kratke urice pozabili na vse skrbi in težave.

Ob tej priložnosti smo najpotrebnejšim članom razdelili tudi novoletna darila v obliki denarnih podpor v skupnem znesku 55.000 fr. Bil je prijeten večer, kakršnih si še želimo.

Poroka

V Aumetzu, Francija, sta se poročila rojaka Stanko Kunej in Tončka Papež. Čestitamo in obilo sreče v novem stanu!

Zdravko Leban, Aumetz

Saj ne bo nič hudega

V Dragi pod Gorjanci sem prvič opazil, da so v štabu govorili o tem, ali naj na premikih še naprej jašem kulturniško kobilico ali pa bi se naj z menoj kako drugače uredilo. Vedel sem pa, da se bo to »drugače« samo tako spremenilo, da me bodo zaradi rane na nogi poslali v kakšno bolnico na Gorjancih.

Globoko v srcu sem imel vedno strah pred bolnicami. Brigada, če si je bil navajen, je bila oddih in sprostitev, v bolnici, posebno na Gorjancih, pa čakaš, da te obkolijo, da te stisnejo in te na zverinski način ubijejo, pomagati pa si ne moreš.

Kulturniška kobilica je navadno nosila pisalni stroj, arhiv, knjižnico, radi pa so si jo za šalo sposodili tudi mitraljezci za strelivo. Zdaj pa, ko sem jo jaz jahal, je vse tisto moralo romati iz roke v roko. In to že mesec ali dva.

Že precej dolgo sem na tihem pričakoval najhujše, ker sem sam videl, kakšno breme sem brigadi. Takšni bolniki, kakršen sem bil jaz, so ostajali po bolnicah. No, pa je to prišlo prav o Dragi, v rani pomladi, ko bi človek rad dal za tisti topel pomladni sončni čas kos svojega življenja. Tako toplo sonce se je uprlo v hrube, zemlja je zadušala, trava je zazelenela in človek si od radosti in hrepenenja po neki nenadni, nedoumljivi in nedosegljivi sreči ni mogel najti mesta.

Začelo pa se je zaradi mene tako, da so me po vrsti začeli spraševati:

»Kako je s tvojo ного?«

Vse sem premislil, toda izhoda nisem našel. Brž ko sem se na pohodih obul in hodil nekaj ur, mi je košček železa nad stopalom rezal meso in moral sem sestti na tisto nesrečno kobilico. Torej o hoji ne bo rešitve.

Ne da bi čakal, da me bodo poklicali in bo tisto strašno vprašanje »kako je z ного« odločilo mojo grenko, neizogibno usodo, sem sklenil seči po pomoči, ki sem jo še imel. In to je bil doktor Samo.

Šel sem po Dragi, ki je v tistem popoldnevu prijetno ždela pod Gorjanci. Nekje za hišami so zdolgočaseno rigale mule. Na stopnicah pri neki hiši je na soncu tri fante zajel globok spanec. Iz druge hiše se je slišal smeh. Toda meni je bilo pred očmi samo strašno pregnanstvo, ki mi je z vso gotovostjo grozilo.

Hiša, kjer se je takrat nastanil dr. Samo, je bila stara belokranjska bajtica. Spodaj je imela hlev, nad hlevom pa so bile sobe in okrog oken nad cesto je bil dolg, ozek balkon. Da ne bi lezel gor po stopnicah po nepotrebem, sem klical doktorja s ceste.

Na moj klic pa je prišla iz veže na balkon bolničarka Nada. Brž ko me je zagledala spodaj na cesti, se je veselo zasmejala, se nagnila na ograjo in me vprašala:

»Kaj bi rad, Marko? Bomo spet previjali?«

»Ne. Doktorja iščem, da mi bo izrezal tega zlodja iz noge.«

Za hip se je Nada zresnila, ker ji ni bilo jasno, ali se šalim ali mislim resno. Sodeč po

moji dobri volji, ki sem jo hlinil, pa je prsnila v smeh in pri tem pokazala velike bele zobe, ki si jih je znala vedno tako skrbno negovati. Eno nogo je imela stegnjeno, z drugo, sključeno, pa je počasi gibala. Oblečena je bila v italijanski vojaški suknjič. Bila je razoglava. Lasje so se ji spustili z ramen in sapa jih je nosila na eno stran.

Meni za šale seveda ni bilo dosti. Hodil sem počasi po stopnicah navzgor in na vrhu me je ona s smehom čakala, da bi šla oba pred doktorja Sama.

Doktor je spal. Bil je stegnjen na klopi ob peči, seveda obul, oblečen, eno roko je držal pod glavo, drugo pa je tiščal globoko v hlačnem žepu. Rahlo sem ga potresel, da ga ne bi vznemiril. Nada pa si je takoj našla opravka z opranimi obvezami na mizi.

Potresel sem ga drugič. Veke so se doktorju s težavo odlepile, kalne, male oči so obvisle na moji poviti nogi, potem so počasi drsele navzgor in so se srečale z mojimi. Nič ni vedel, kaj se dogaja, tako trden in globok spanec ga je zajel. Nekaj trenutkov me je tako ležeč gledal in ni trenil. Nato je počasi sedel. Spet je potreboval nekaj časa, da se je tega položaja navadil. Jaz pa sem ga pustil, da pride k sebi.

Vstal je. Bil je za glavo manjši od mene in droben, kakor so le redko drobni ljudje. Lica vdrtá, vrat suh, Adamovo jabolko močno, telesce neznažno in tam spodaj nekje so bile njegove kratke noge. Roke je imel sorazmerno dolge in dlani velike in močne.

Pretegnil se je in se pri tem kremžil. Kri mu je udarila v obraz. Ko je vse to lepo opravil in se umiril, me je spokočno vprašal:

»Kaj bi pa rad, fantič?«

Ker sem si v tisti stiski vtepel v glavo, da me samo rezanje lahko reši nevarnosti, sem silil pod nož. Vsak izgovor malega doktorja, da bi še malo počakali, je zadel ob moj odpor.

»Injekcije nimamo, fantič,« mi je končno tiho dejal in gledal samovsko neprizadeto na mojo bolečo ного.

»Brez injekcije«, sem tresnil po tem pomisleku in si oddahnil, kajti videl sem, da se je odločil. Ko se je odmotal, kolikor je bilo zanj potrebno, je dejal bolničarki:

»Daj, Nada, prekuhaj nož in kleščel!«

Meni pa je velel sestti pri peči na klop. Nada je vzela orodje iz enega izmed nahrbtnikov, ki so bili drug ob drugem na mizi. Nič več ni kazala tiste sproščene veselosti, kakor je to rada vedno storila. Postala je tiha in nemirna in to njeno vznemirjenost sem razumel šele po tisti operaciji. Vzela je pičlo operacijsko orodje doktorja Sama in odšla v kuhinjo.

Jaz pa sem sédel. Doktor je postavil pred mene pručko, položil sem nogo nanjo in začel se je pregled. Pritiskal mi je na mesto, kjer je tiščal košček železa. Toda stisnil sem zobe in bil sem pripravljen vse pretrpeti. Delaj, doktor, kar hočeš, mesari, če hočeš, samo tisti prekleti košček mi izreži, ki mi grozi z bolnico v Gorjancih! Tako sem si mislil.

Vse to je delal Samo molče toliko časa, dokler se ni vrnila Nada. Dekletu je ogenj zvalbil rdečico v obraz in ko je iz okajenega litrskega domačega lonca vzela nož in ga dala doktorju, sem videl, da sta se ujela z očmi in da se je temu neizmerno hladnemu doktorskem stoiku prikradel v kotiček ust nasmešek, ko je bolničarki dejal:

»No, drži ga, Nada!«

In res. Nada je stopila k meni, nič obotavljajoč. V moje presenečenje mi je dala desnico okrog vratu, z levo pa me je prijela pod brado. V prvih hipih nisem vedel, kaj vse to pomeni. Čutil sem samo, da so močni dolgi doktorjevi prsti trdo prijeli mojo nogo, da je nož zašumel po mojem mesu, a Nada mi je slisnila glavo na svoje prsi. Neizmerno prijeten duh po ženskem telesu me je po tolikem času spet opojil, zaslišal sem utrip srca, njen dih sem čutil in v mojih očeh so se od strahotnih bolečin in nenadne čudne vznemirjenosti nabrale solze.

In Nada se je sklonila k meni in mi zašepetala:

»Saj ne bo nič hudega!«

Jaz pa sem jo gledal v obraz in njena dobrohotnost se mi je zdela blizu moji duši, njene

oči, obraz, vse to sem imel sedaj tako silno blizu. Toda nož je neusmiljeno rezal.

Le sem pogledal k doktorju in skozi solze sem videl, kako kaplja za kapljo drsi po nožu in pada na prašna fla. Roke je imel mali doktor oblite z mojo krojo in vse to se mi ni nič stidilo.

Nada pa mi je spet stisnila glavo k sebi in jaz sem čez čas razločno slišal, kako si je Samo globoko oddahnil in rekel:

»Dobro je, fantič!«

Ko sta mi zavijala nogo, sta se mi zdela sproščena kakor sem prihajal k sebi, sem začel spoznavati njuno tiho igro. Podeliti mi je bilo treba, pa čeprav le navidezno, košček srca. Kako dobrohotna prevara. A jaz sem se naenkrat zbal Nadinih oči. Vsa brigada je vedela, da ima rada Bliska iz tretjega bataljona.

Kaj se je sedaj zgodilo?

Mali doktor se je zbrnjal, me molče gledal in se smehljaj. Ko pa mi je Nada zavila nogo, se mi je zasmejala široko in toplo, kakor je ona znala, in kakor da se ne bi prav nič zgodilo, je rekla:

»Saj ni bilo nič hudega!«

Iz naših krajev:
BOROVNICA.

To sliko objavljamo na željo rojakinje Jennie Smith iz East Helene, Mont.

Obiskal sem Novo Velenje

Velenjski rudnik vse več proizvaja. Učinek — za 30 % nad evropskim, za mnogo več nad domačim v rudnikih iste vrste. V prvih dneh novembra lani so izpolnili letni proizvodni načrt: milijon štiri sto tisoč ton. Presegli so lastna pričakovanja. Letos pričakujejo dnevni povpreček 6.500 ton...

Obiskal sem Velenje po dolgih letih — našel sem novo mesto in nove ljudi.

Zastonj se trudim, da bi ga za začetek pogledal z očmi nekdanjega obiskovalca, ki se spominja kopice rudarskih otrok, kakor speče Matjaževe vojske, križem kražem v oškrbljenem, enosobnem stanovanju, barakarskega življenja na robih rudnika in gore težav, ki so ta rudarski kraj pestile pred leti. Zdaj je tu mesto, ki ga nekdanj ni bilo. Bele hišice na zelenih pasovih, ki z drevjem in lepimi grmičjem, ulicami in uličicami razbijajo monotonost rudarske kolonije. Staro Velenje se stiska pod gradom, strehe, kakor da so prepolne z neko težko, starinsko temnino. Za njimi poganjajo nove zgradbe. Na gozdnem ozadju se v soncu blešče nova stanovanjska poslopja velenjskih rudarjev, visoke moderne hiše s širokimi okni. Sonce in zrak imata dosti prostora, da prodreta v te domove. Regulirana rečica Paka razposajeno klokoče v kamnitim koritu.

Nato hodim po Kidričevi ulici. Občudujem, ne morem se znajti. Ulice, kakršnih smo vajeni, s strnjanimi hišami ob straneh, pravzaprav ni. Gradbeno geometrijo razbijajo lega poslopij, pisane barve zidovja, zeleni otočki livadi, ki jih obrobijo cestni hodniki in rože, vsepovsod rože, ki so kljub pozni jeseni še vedno živo cvetoče. Te rože na oknih prijaznih novih stanovanjskih hiš dopolnjuje nežna lepota brez, mladeniška rast topolov in gredice med hišami, za katere kar čutiš, kako polne bodo na spomlad pisanega cvetja. Takšni so danes na zunaj domovi velenjskih rudarjev.

Nato sva se srečala s starejšim rudarjem, kopačem. Takole mi je pripovedoval:

»Rad imam to dolino, ki jo kot roke objemajo hribi: Mozirska planina, Smrekovec, Uršlja gora, Graška gora, Kozjak. Od nekdanj sem si želel, da bi delal v tem kraju. Toda, ko sem bil mlad, tukaj niso imeli zame dela. Kopal sem v Srbiji, nato v Mežici in spet v Srbiji v kolubarških rudnikih. Večna selitev. Najpečkrat smo stanovali v barakah. Kako se tam stanuje, ni

treba pripovedovati. Zdaj imamo res domobe, lepe, prijazne, da se človek lahko pošteno odpočije. In še eno je, kar vsemu daje še svojo posebno vrednost. Pri vsem tem, kar vidite pred seboj in kar vidite, da danes imamo, smo delali sami. Se pred leti sam marsičesa nisem mogel verjeti; ko sem šel proti Skalam, mi je nekdo rekel: Tu bomo naredili jezero. Kaj, jezero, na teh mlakužah, kjer kvaka na tisoče žab, sem se zasmel in nisem verjel.

In naredili smo jezero in še marsikaj drugega. Letos smo končali z deli pri regulaciji Pake. Delali smo vsi, tudi otroci. Jaz jih imam 40, sin 29, žena Ivanka, ki se je kosala z mano, tudi 40 in Vida, ki je bolni stari mami pomagala pospravljeni dom, tudi dvajset — delovnih ur mistim. Vidite, tako smo vse to naredili.

Tudi v rudniku smo pridni. Najboljši smo. Ne mi, ampak sam delovni učinek nas hvali. Kot eden delamo osak na svojem mestu. Vsi se zavdamo: za vse je eno sonce zgoraj pri dnevu, za vse v rudniku ena teža nad glavo. Tu ne moreš in ne smeš biti lenuh in zajedati tovariša. Potrebujš ga in on potrebuje tebe, če bi se v jami kaj primerilo. Res, ponosno moram povedati, kakor zvesta četa smo v prvi strelni črti na fronti.«

Seveda je danes delo velenjskih rudarjev v marsičem olajšano. Pomagajo jim moderni stroji. Tudi zdaj preizkušajo nov stroj, ki sam odkopava in meče lignit na transportni trak. In še to, za svoje delo so tudi pošteno plačani. Plačani so po sposobnosti, pridnosti in znanju. Da, tudi za rudarski poklic je potrebno znanje, kvalifikacija, kakor pravimo temu. Zato je takšen naval na tečaje, kjer opravi mnogo pripravljalnega dela delavsko društvo »Svoboda«. Za nadzorniško šolo pa je bilo letos toliko prijav, da niso mogli sprejeti vseh, ki so to želeli.

* * *

Stopil sem v eno rudarskih stanovanj.

Jedilnica, lesk linoleja po tleh, radio, zakrit, da se ne zapraši. Na novih zavesah in pregrinjalih se poznata okus in spretna roka gospodinje. Dve črnooki punčki me radovedno gledata, gospodinja se mi srečna smehlja in mi prijazno ustreže, ko jo prosim, da bi pogledal še kuhinjo.

»Kar za menoj.«

Stena v kuhinji je za dve tretjini visoko obložena s ploščicami. Moderna zidna in nizka omara, električen Tobi štedilnik in Tobi štedilnik na kurjenje z drvmi, polameriška se zdi ta kuhinja. Vse je tako svetlo, snažno, prijavno, udobno. Kako drugače od tistih mračnih lukenj, ki so bile očasih kuhinje rudarskih družin. Rudarske žene v Velenju pa so tudi pridne gospodinje. Imajo svoje Društvo za napredek gospodinjstva in pridno posejajo gospodinjske tečaje.

»Prijetno je v vašem kotičku,« pohvalim gospodinjjo. »Kako pa ste si tako lepo opremili ta svoj domek?«

Dramski krožek velenjske Svobode se je že večkrat izkazal. Na sliki: Linhartovi Kranjski komedijanti na velenjskem odru

Pogled na del Novega Velenja (foto »Slovenija«, Ljubljana)

»Ko sva prišla, nisva ničesar imela. Potem sva kupila pohištvo na obroke. 85 tisočakov sva dala za sobno opremo, 45 za pohištvo v jedilnici, 40 za zavese in pregrinjala. V enem letu sva odplačala pohištvo, nekaj sva dokupila sproti. Zdaj misliva opremiti še otroško sobo, da bosta tudi nanjini punčki imeli svoj prijeten kotiček.«

Mlada prijazna gospodinja se smehlja. Iz oči ji berem, da je srečna. To srečo ji tudi iz srca privoščim.

Nato sem govoril še z drugo rudarsko ženo.

»Moj mož kar dobro napreduje in se rad uči.« se je pohvalila. »Naredil je tečaj za učnega kopača in potrudil se bo do kopača. V šoli za odrasle bo opravil malo maturo. Naj se le uči, če ima veselje, mu pravim, saj to tudi nekaj prinese. Poglejte plačilne kuperte. Okrog 30 tisočakov zasluži in še več, če preseže akord.«

»Pohištvo, jedilnico, kuhinjo sva si kupila ta leta, saj stara oprema ni bila primerna za novo stanovanje. Lani sva kupila radio in ga odplačala. Zdaj bi si rada kupila kolo in kabč za fantička. Mož pa sanja o motorju. Naj si ga kupi, saj pošteno dela. In če zasluži, zasluži pač zato, ker dela dobro...«

Tako velenjski rudnik kleše nove poteze človeku, ki je prišel iz pasivnih krajev: Pohorja, Kozjanskega in od drugod, človeku, ki se je večeraj poslovil od motike, koša in grabelj. Prišli so fantje, mnogi iz revščine, slabo oblečeni. Zdaj se opravijo, kakor je treba. Tisti, ki so se ustalili v samskem domu, si uredijo sobe, umišljajo si preproge, radioaparate, kolesa, motorje, le prav redki prevečkrat pogledajo v kozarec. Raje se udejstvujejo v kulturnem društvu Svobodi in telovadnem društvu Rudar, igrajo biljard, hodijo v kino itd.

Petnajstega v mesecu je plačilni dan v rudniku. Na kupertah obračun po novem sistemu. Številke so kar precejšnje, pa jih ne zvabijo v obrobne oštarije. Ne. Ti časi so minili. V soncu

se spetijo novi domovi, topli in udobni. To in ono je še treba kupiti, da bodo še lepši in tako se rudarji nagnetejo v Ljudskem magazinu, kjer izbirajo med gospodinjskimi strojčki, kosi pohištva, tipajo preproge, skratka iščejo tisto, kar še potrebujejo.

Tako žive danes ljudje v Novem Velenju. Če pridejo znanci ali tujci na obisk, jih popeljejo v park in jim povedo: Tu sem delal. In jim pokažejo regulirano Pako. Tam sem delal in tudi moji so delali. O tem delu, pa o parkih, ki jih že imajo, in o tem, ki ga zdaj urejajo in bo baje najlepší, kar jih je pri nas, pa o novem kulturnem domu, o telovadnici in o zimskem bazenu, ki bo uporabljal odbečno toplo vodo elektrarne, in še o čem drugem, govore kakor o stvari, ki jim je blizka, draga, njihova. Sami so si zgradili in si še gradijo svoje novo Velenje. Z regulacijo Pake so znižali talno vodo in ob njej se zdaj razvija središče kraja. Ljudje so to razumeli kot vročo potrebo, kajti Velenje se bo razvijalo izven premogovnega območja. Delali so vsi: rudarji, uslužbenci, rudniški direktor Žgank, pa njihove družine. Blizu sedem tisoč kubikov kamna so predevali na rokah s kamnoloma na vagončke, z vagončkov v oblogo struge. Svoje redne dopuste so porabili za prostovoljno delo. S svojim delom so prispevali dvajset milijonov dinarjev za lepoto svojega kraja. A kdo bi s kubiki in številkami izmeril to, kar so ta dela prispevala trdnemu zlitju prebivalcev celotne šaleške občine. Številke sčasoma oblede, delo in ljudje pa ostanejo.

En sam labod se vozi na prostrani gladini Velenjskega jezera, ki je nastalo tam, kjer so nekoč v umazanih mlakužah kvakale žabe. Sinje nebo in sonce se zrcalita v vodi. Lokpanjev ni več. Zdaj spe v potopljenih glavah stebel. Na spomlad pa bodo spet oživel. Vse polno jih bo. Njihovi odprti beli cvetovi bodo s svojo nežno lepoto dopolnili podobo Novega Velenja in njegovih ljudi.

J. G.

PO DOMAČI DEŽELI...

Letošnji Prešernovi nagrajenci. Ob obletnici Prešernove smrti prejmejo vsako leto iz posebnega Prešernovega sklada nagrade javni in kulturni delavci, ki so se v preteklem letu s svojimi deli najbolj izkazali. Letos so prejeli te nagrade pisatelj Lojz Kreigher, sodobnik in soustvarjalec slovenske »moderne« za svoje več kot petdesetletno pisateljsko delovanje, in pisatelj Beno Zupančič za svoj roman »Sedmina«, ki je izšel lani. Ta roman je prejel tudi zvezno mladinsko nagrado, kot lansko najboljšo literarno delo, ki obravnava motiviko narodnoosvobodilnega boja. Za likovno umetnost je bil nagrajen slikar Marij Pregelj, za gledališko ustvarjalnost dramski umetnik Lojze Potokar. Operni pevec Samo Smerkolj je prejel Prešernovo nagrado za vlogo Lorenza v Kogojevih »Črnih maskah«. Dalje sta bila nagrajena dirigent Samo Hubad in režiser Hinko Leskovšek. Med nagrajenimi deli sta tudi pomembni knjigi Edvarda Kardelja »Razvoj slovenskega narodnega vprašanja« in Borisa Zihlerla »Književnost in družba«. — Edvard Kardelj je svojo Prešernovo nagrado 300 tisoč dinarjev poklonil organizaciji Zveze borcev, da jo porabi za otroke padlih ali kak drug podoben namen.

Razstava Vodnikovih del je bila ob 200-letnici njegovega rojstva, februarja, prirejena v Ljubljani. Razstavljeni so bila dela iz bogate Vodnikove ustvarjalne zapuščine, med drugim tudi rokopis njegovega »Zadovoljnega Kranjca« ter Prešernove pesnitve v spomin Valentinu Vodniku, dalje osebni Vodnikovi dokumenti ter dolga vrsta njegovih objavljenih del, kakor: »Pisanice«, »Velika pratika«, »Ljubljanske novice«, »Kuharske bukve«, »Pesmi za poskušino« in tako dalje.

Dve sto milijonov za stanovanja invalidov je bilo določenih na plenarni seji Centralnega odbora Vojaških vojnih invalidov Jugoslavije, ki je bila februarja v Beogradu. Ta denar bo razdeljen po posameznih republikah. Dobili ga bodo predvsem tisti invalidi, ki so v delovnem razmerju.

Visoke nagrade v kmetijstvu bodo letos razdeljene v Jugoslaviji med tiste kmetovalce, ki bodo dosegli rekordne donose pšenice in koruze. Nagradno tekmovanje je že lani razpisala Zveza kmetijsko-gozdarskih zbornic Jugoslavije. Za pridelek 100 metrskih stotov pšenice na hektar bo razdeljenih za nagrade 8 milijonov dinarjev.

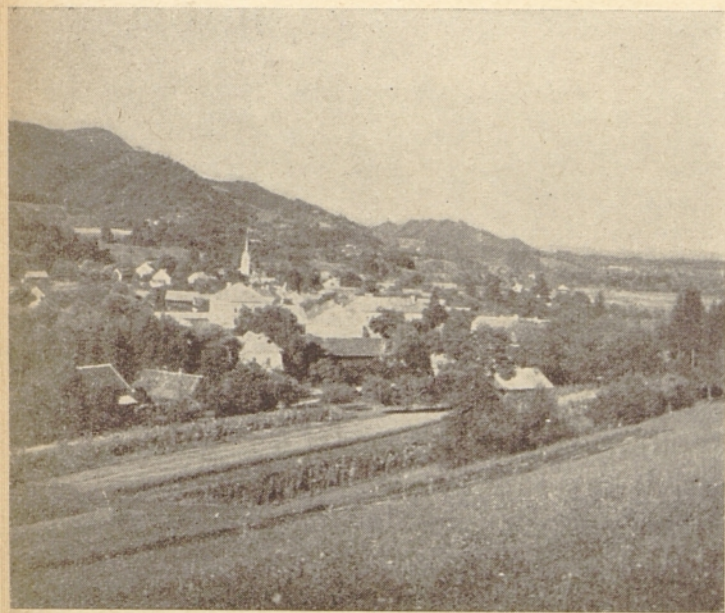
V Jugoslaviji gradimo ladje za 14 držav. Ladjedelnice v Pulju, Splitu, na Reki, v Kraljevici in v Beogradu so prejele doslej naročila za zgraditev 75 ladij različnih velikosti v skupni nosilnosti 420.000 ton. Vrednost teh naročil je 140 milijonov dolarjev.

Industrija v Sloveniji je dala lani točno trikrat večjo proizvodnjo, kakor v letu 1939. Medtem ko je bilo po družbenem planu predvideno povečanje za 7%, se je proizvodnja dvignila

Smartno pri Litiji

Vransko

Saleška dolina (spredaj razvalina gradu Salek)

za 15,3 %, tako da je slovenska industrija dosegla plan več kakor za 6 %. Temu uspehu so pripomogle predvsem boljša preskrba s surovinami in z električno energijo, ki jo je prejšnja leta, zlasti v kritični dobi v začetku leta, večkrat pramnjkovalo.

Bratac je rešila smrti enajstletna Janja Oblak iz Trnovega v Ljubljani. Pri sankanju na bregu Ljubljanice je njen mali dva in polletni bratec Igor padel v Ljubljanico. Pogumna sestra je brez pomisleka skočila za njim v ledeno mrzle valove in ga rešila smrti. Za svoje junaško dejanje je prejela od Zveze prijateljev mladine zlato zapestno uro, ki ji jo je izročila urednica mladinskega lista »Ciciban«, podpredsednica Slovenske izseljenske matice Zima Holy-Vrščajeva.

17 kokošk si je privoščila požrešna lisica, ki je letos pozimi obiskala kurnik Muharnikove gospodinje v Lupinici pri Kostrevnici. Zlezla je v kokošnjak skozi malo odprtino in podavila vseh 17 kokoši ter jih lepo zložila v vrsto, da jih odnese. To se ji pa ni posrečilo, ker je bila luknja premajhna. Tako so ostale kokoši brez glav gospodinj, lisica jo je pa pobrisala brez plena.

»Sejem mode 1958« je priredilo Gospodarsko razstavišče v Ljubljani. Na sejmu je razstavilo 74 domačih in 7 tujih razstavljalcev, najnovejše modne vzorce raznih tkanin, modele itd., skratka vse, kar se bo dobilo v trgovinah. Videli smo predvsem zelo lepe konfekcijske izdelke, kar je za nas precejšnja novost, ker konfekcije, zlasti za ženske in otroke doslej nismo imeli na trgu v večji izbiri. Bogato izbiro in izredno lepe in okusne kroje smo videli tudi pri pleteninah.

Znano Levstikovo povest »Martin Krpan« bo slovensko filmsko podjetje »Triglav-film« filmalo. Scenarij je napisal pisatelj Matej Bor. Film bo posnet v naravnih barvah. Z njim nameravajo počastiti stoletnico izida te povesti v Janžičevem »Slovenskem glasniku«.

V Oseku je 15. januarja umrl 65-letni Franc Lozar, urar-samouk. Bil je edini urar za stolpne ure na Primorskem. Skoraj ni primorske vasi, kjer Lozar ne bi napravil ali popravil stolpne ure. Pokojnikov brat in tri hčere žive v Argentini.

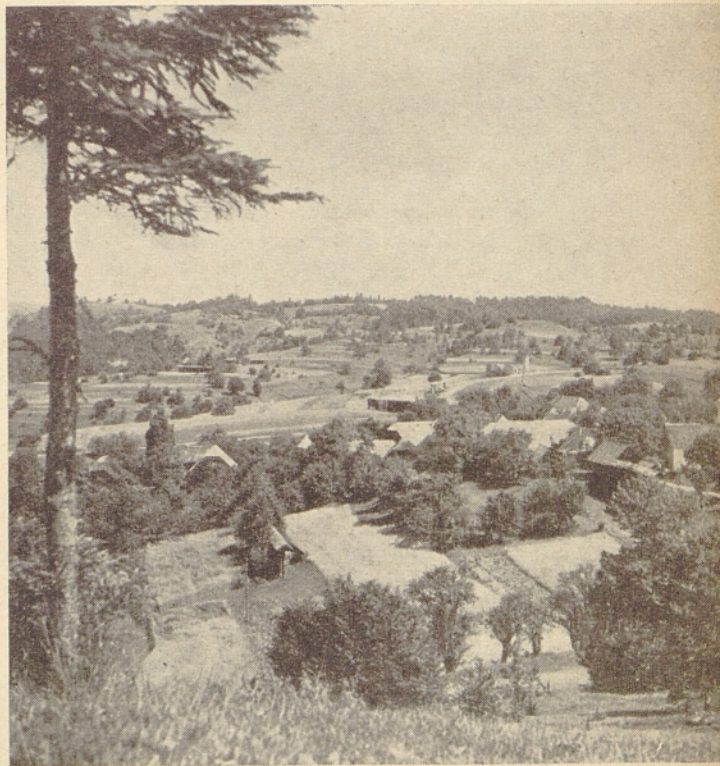
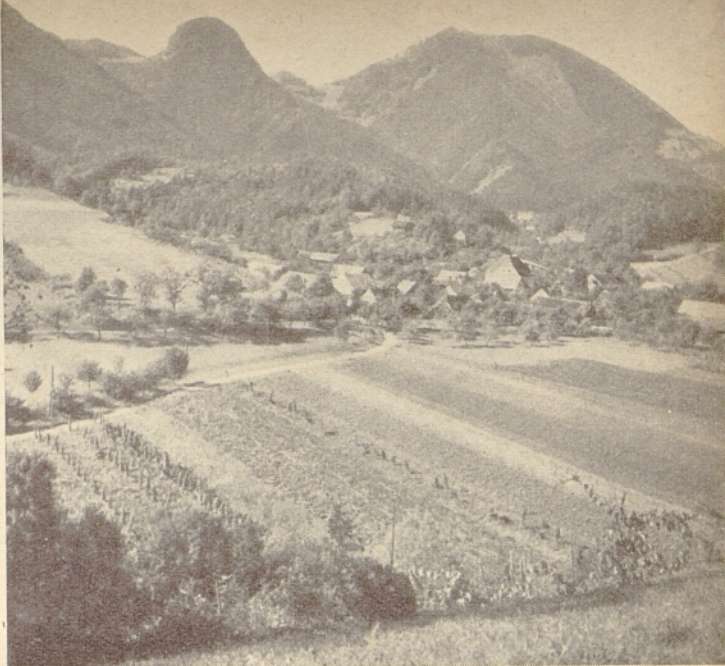
Smrt ob letalu. Na letališču v Ptujju se je nedavno smrtno ponesrečil 36-letni Janko Ličen, ki je bil zaposlen kot mehanik pri Aeroklubu. Pokojnik je bil doma iz Črnič na Vipavskem, kjer je bil tudi pokopan. Janko ima v Argentini strica Venčeslava, znanega prosvetnega delavca in še mnogo drugih sorodnikov.

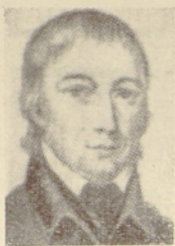
V Vipavi so januarja pokopali 75-letnega gostilničarja Ivana Krhmeta, ki je bil znan tudi kot ljudski pesnik. Svoje pesmi je zlagal kar mimogrede. Če ni imel drugam, jih je pisal kar s kredo na sode. Pokojni Krhne je bil tudi ustanovitelj Vinarske zadruge in domačega Prosvetnega društva.

Loka v Savinjski dolini

Veliko Trebeljevo

Tudi pri nas so že bolj redke slike takihle pomladnih oračev. Iskre konjičke so zamenjali stroji

VALENTIN VODNIK

oče slovenskega
časnikarstva

(Ob 200-letnici njegovega rojstva)

Ko je bil Valentin Vodnik kurat v Gorjušah, sta mu Žiga Zois, ki je bil steber preporodnega kroga, in A. T. Linhart, prvi slovenski dramatik, naročila leta 1794 »kalender pisati«. Vodnik se je nekaj časa obotavljal. Ukvarjal se je sicer s slovstvom in rudninoslovjem. Sedaj pa naj bi postal urednik koledarskega časopisa, pratike? No, s temi rečmi še ni imel opravka. Končno je le šlo: prevzel je uredništvo »Velike Pratique« (1795-97).

Tri leta jo je izdajal in urejeval. Iz zaledja mu je pomagal ljubljanski prerodni krožek s Zoisom, Linhartom in Kumerderjem. Dobro jo je urejeval in pisal vedre pesmi, poučne članke in domače šale. Pokazalo se je, da je bil Vodnik za to delo kakor ustvarjen. »Velika Pratika« je sicer čez tri leta shirala, toda ne zaradi Vodnikovega »tumpastega peresa«, ampak, ker je bila za tedanje razmere na Slovenskem predraga.

Za Vodnika je imelo to pratikarsko uredniško delo poseben pomen. Ugladilo mu je pot v Ljubljano. Zelel je priti v slovensko prestolnico, saj je bil njen sin. Rodil se je 3. februarja 1758, torej pred 200 leti, pri Zibertu v Zgornji Šiški. Ze v domačem krogu se je nasrkal šegavosti, ki ga je spremljala tudi pozneje v življenju. Prav ta vedrina mu je pomagala pri njegovem uredniškem delu.

Junija 1796 se je preselil s planšarskih, bohinjskih Gorjuš v Ljubljano. Postal je kaplan pri Sv. Jakobu, njegova kaplanska soba pa pro časniško uredništvo na Slovenskem. Kaj se je zgodilo? Prerodni krožek s Zoisom na čelu je dobro ocenil Vodnikovo uredniško pero. Zato mu ni bila težka odločitev, izdajati prvi slovenski časnik. Drzna misel: mar so bile razmere za to ugodne? Razen tega je izhajal v Ljubljani nemški uradni časnik »Laibacher Zeitung«. Založništvo je prevzel tiskar J. F. Eger. Vodnik je omahoval. Mar bo dorasel tej nalogi, ki ni bil pred njo postavljen še noben Slovenec? Nazadnje je le Egerju »rad svoje tumpasto pero v štero posodil«. Krepko je zavihal rokave in ostro našilil svoje pero. Pogumno je skočil iz uredništva pratikarskega časopisa v uredništvo prvega slovenskega časnika.

Bilo je 3. januarja 1797. Vodnik je veselo razburjen pritekkel k Zoisu. V rokah je držal krtačni odtis svojega časnika. »Potica! Moja potica!« je vzkliknil, ko je tiščal krtačni odtis pred Zoisu. Nato je še pripomnil: »Za nov lejt potice še take ni blo.« Potica res ni bila slabo pečena. To se je pokazalo 4. januarja 1797, ko so radostno vzletele v slovenski svet »Lublanske Novice«, prvi slovenski časnik. Tiskali so jih v Egerjevi tiskarni na Poljanah 3, v današnji Kopitarjevi ulici. Izhajale so v mali osmerki, »vsako sredo inu

saboto«, od 30. junija 1798 pa le ob sobotah. Veljale so »skus celo lejtjo 3 fl. (goldinarje — člank. op.), po ces. kr. pošti 6 fl. (goldinarjev)«. Poročale so o vseh perečih in zanimivih dogodkih doma in v svetu. Ne smemo prezreti, da je tedaj tlačil in mendlal države in narode Napoleonov osvajalni škorenj. »Lublanske Novice« so preživele štiri leta (1797—1800). Vodnik je po treh letih izpregel. Četrto leto jih je urejeval Janez Sušnik, Vodnikov časnikarski naslednik.

Prvi slovenski časnik je torej vzdržal štiri leta. To ni bila šala: kljub konkurenci »Laibacherice« in kljub težavam, ki so se prevalele čez njegovo pot. Nešteto ozirov je namreč vezalo prvega slovenskega časnikarja in pohabljaljo njegovo pero.

»Lublanskim Novicam« je bila cenzura sovražnik št. 1. Za marsikaj bi ne vedeli razlage, če ne bi slutili nevarnosti, ki jim je bila izpostavljena njihova usoda. Hvalnice poje Vodnik Habsburgovcem, »dobremu Froncu« in njegovemu »lubmu bratu Korlu«, da lahko sočasno povečičuje »Moškobitarje« (Ruse), tedanje avstrijske zaveznike zoper Napoleona. Opominja na angleško parlamentarno demokracijo, na način, da bralec nehotе pomisli na avstrijsko absolutistično vladavino. Da lahko vnema in ožarja slovanska čustva, si vzporedno krepko privoščijo Francoze in maha s svojim bodljikavim peresom po njihovih glavah. Kaj je n. pr. Kranjcu Francoz! S samo levico ga lahko nabriše:

Ce manka desnica
Se tebi ni bat
Sadost je levica
Francoze pošgat.

Vzporedno so ga vezali oziri na bralce prvega slovenskega časnika. Precej kritično so bili razpoloženi. Iz njihovega kroga se poraja opozicija zoper smer in način urejevanja. Seveda se jim še sanjalo ni o težavah, ki jih je prvi slovenski časnikar zakopal na dno najgloblje predala svoje uredniške mize, ker jih ni mogel obešati na veliki zoon.

Na smer prvega slovenskega časnika so vplivali tudi oziri na prerodni krog. Res se je Vodnik zavzemal za papeža zoper Francoze. Ob vprašanju neke inkvizicijske sodbe pa se v duhu prostomiselnih nagibov v tem krogu ogreva za širino pogledov, za načelo verske strpnosti: ni dobro s silo vcepljati ljudem versko prepričanje.

Še od drugod je škilila spaka nadleg, težav in ozirov. Vodnik se je pogumno spoprijemal z nji. Vse je prenašal na svojih krepkih ramenih. Opravljal je naloge glavnega urednika: za sramotno nizko plačo. Odgovornega urednika: pošteno bi jo skupil pred cenzorji, če ne bi bil neskončno navihlan. Tehničnega urednika. Res imenitno opravilo. Še črke je moral postavljati, če je želel, da mu niso slovensčine nevesči stavci na veliko valili tiskarskih škrafov. Vse je sam pisal, sam prepajal. Včasih ni bilo pošte. Brž je moral k poštnim slom poizvedovat, kaj je po svetu novega. Torej je bil še reporter. In korekture je moral pazljivo opraviti, da mu v tiskarni kakšne ne zagodejo.

Vse to je bilo končno za dobrodušnega Vodnika preveč. Tri leta je trajala ta časnikarska tlaka. Upehal se je in odložil svoje časnikarsko pero. Njegov spomin je ovenčala slava prvega slovenskega časnikarja.

Dr. Fran Vatovec

MILIJARDE

za zdravje in miren počitek

V Jugoslaviji je danes socialno zavarovano skoraj vse mestno prebivalstvo in del prebivalstva s podeželja, torej vsi tisti, ki so v delovnem odnosu. Leta 1939 je bilo v Jugoslaviji zavarovanih vsega le 17,9% prebivalstva. Po osvoboditvi se je socialno zavarovanje razširilo na mnoga nova področja; predvsem je sedaj v veljavi tudi invalidsko zavarovanje za primerčasne ali trajne nesposobnosti za delo, pa tudi za primer delovne nesposobnosti, ki je nastala zaradi katerekoli bolezni ali nesreče izven dela.

Vsote, izplačane na račun socialnega zavarovanja, so velikanske. Tako je imelo socialno zavarovanje leta 1956 nad 154 milijard izdatkov, kar predstavlja 9,4% od celotnega narodnega dohodka. Leta 1959 pa je socialno zavarovanje potrošilo le okrog 2 milijardi din ali 4,7% narodnega dohodka. Število zavarovancev se po vojni veča iz leta v leto. Leta 1946 je bilo brez uslužbencev državne administracije 573.045 aktivnih zavarovancev, čez 10 let pa je to število že preseglo 2,6 milijona zavarovancev. Povečalo pa se je tudi število aktivnih zavarovancev od 22,6% iz leta 1946 na 24,7% v predlanskem letu. Največ aktivnih zavarovancev imata industrija in rudarstvo, in sicer kar za trikrat več kakor pred vojno. Skupno število aktivnih zavarovancev v gospodarstvu pa je leta 1956 znašalo okrog 2 milijona ljudi.

Leta 1946 je število uživalcev pokojnin in invalidnin znašalo le 56.000 ljudi (brez upokojenih državnih uslužbencev). Danes pa prejema pokojnino ali invalidnino najmanj pol milijona ljudi. Število zavarovancev, uživalcev pokojnin in oseb, ki so začasno izven delovnega odnosa, pa prejemajo ustrezno nadoknado iz socialnega zavarovanja, je leta 1956 znašalo skupaj s zavarovanimi člani njihovih družin nad 6,9 milijona ljudi, kar predstavlja v primerjavi z letom 1946 povečanje skoraj milijon zavarovancev.

Leta 1956 je prejemale otroški dodatek nad 800.000 družin z več kot 1.650.000 otroki. Na račun takega dodatka je bilo izdanih tisto leto 49 milijard din, poleg tega pa so starši dobili za vsakega novorojenčka še enkratno pomoč 8.000 din, kar je samo v letu 1956 nanesele okrog 1,6 milijarde din.

Po družbenem planu gospodarskega razvoja Jugoslavije predvidevajo, da se bodo letni izdatki za socialno zavarovanje od 1957 do 1961 povečali na 164,2 milijarde din.

Smrtna kosa

Rojakinja Jennie Troha iz Columbus Ave, Barbeton, Ohio, nam je sporočila žalostno novice, da je umrla naša zvesta naročnica istega imena Jennie Troha iz West Tusc. Ave, Barbeton, Ohio. Naj ji bo lahko tuja zemlja!

Slovenska izseljenska matica

Lani smo izgubili tri požrtvovalne slovenske rodoljube med našimi izseljenci, s katerimi smo se leto za letom srečavali, ko so pripeljali izseljenske skupine v domovino na obisk. To so bili rojaki Ivan Kraševac iz Holandije, Franc Gantar iz Francije in Martin Lončar iz Westfalije. Zal slike rojaka Kraševca nimamo, zato objavljamo samo slike pok. rojaka Lončarja (levo) in Gantarja (desno). Vsi trije so si s svojim požrtvovalnim, nesebičnim delom med rojaki postavili trajen spomenik. Lep spomin jim bo ohranila tudi domovina

„Odprta noč in dan so groba vrata...“

Pred meseci nas je po kratki bolezni za vselej zapustil rojak Franc Gantar. Tako nenadoma in hitro se je poslovil od nas, da tega sploh nismo mogli verjeti.

Saj je bil še meseca avgusta na obisku v domovini ves zadovoljen in vesel. Še posebno vesel je bil, da je lahko vodil skupino mladih nogometašev, sinov slovenskih staršev, ki so pred 50 leti prišli v Francijo. Večina teh fantov je lani prvič obiskala domače kraje svojih staršev. Zato je bil naš dragi tovariš Gantar še bolj zadovoljen, gradil je že načrte za prihodnje leto, saj je bil neutrudno delaven. Bil je požrtvovalen sodelavec slovenskega društva v Aumetzu, ki mu je predsedoval.

Po vrnitvi iz domovine še ni slutil, da bo tako hitro moral vse pustiti. Kot običajno, je pričel z delom, šel je v službo v rudnik, naslednji dan pa ga je že napadla težka bolezen. Kako nas je vse presunila ugotovitev zdravnikov: da zanj ni nobene pomoči več. Imel je raka.

Tako je usoda neusmiljeno potegnila črto čez vse njegove lepe načrte, da bi vsaj nekaj let užival krvavo zaslužen pokojnino v rojstnem kraju. Nam vsem, ki smo ga poznali in cenili njegovo požrtvovalno delo, bo ostal v svetlem spominu.

Njegovi soprogi, bratu Tonetu in ostalim domačim naše globoko sožalje.

Zdravko Leban
Aumetz

DOMOVINA NA TUJIH TLEH

NOVI ODBOR PEVSKEGA ZBORA
TRIGLAV V CLEVELANDU

Pevski zbor Triglav v Clevelandu je izvolil na letni seji nov odbor: Jack Jesenko je predsednik, Carl Samanich je podpredsednik, Margaret Locka je tajnica. Poleg tega so izvolili še tri odbornike in tri članke nadzornega odbora. Pevovalja zborja je Tone Šubelj.

55-LETNICA »SLAVIJE«

Društvo št. 1 Slovenske narodne podporne jednote »Slavija« bo praznovalo letos 8. novembra v dvorani Lorraine v Chicagu 55-letnico ustanovitve. Društvo je bilo ustanovljeno 23. septembra 1903, ustanovni občni zbor pa je bil 6. aprila 1904. V decembru 1957 so imeli tudi letno sejo in so izvolili nov odbor: za predsednika Franka Zaitza, za podpredsednika Franka Bizjaka, za tajnika Johna Trojarja in še dva odbornika, v nadzorni odbor pa tri. Prej je bil deset let predsednik Anton Trojar, sedanjí predsednik Zaitz pa je bil že več kakor 25 let predsednik društva »Slavija«, iz katerega je svoj čas nastal tudi socialistični klub št. 1 v Chicagu.

VELIK USPEH KAMPANJE SNPJ

Konec novembra 1957 je bila zaključena velika pridobivalna akcija za nove člane, ki jo je organizirala Slovenska narodna podpora jednota v Chicagu pod imenom »Booster-kampanja« ter je trajala 11 mesecev, od 1. januarja do 31. novembra 1957. V tem času so pridobili agitatorji SNPJ v organizacijo 3494 novih članov in 341 zvišanj zavarovalnine. Vrednost nove in zvišane zavarovalnine se je povečala za več kakor 2,840.000 dolarjev (cilj je bil 3,000.000 dolarjev). Najboljši agitator med članstvom SNPJ je bil ter je s tem postal tudi zmagovalček kampanje John Barufaldi od društva št. 6 »Bratstvo« v Syganu, Pa.

OBLETNICE
MLADINSKEGA ODDELKA SNPJ

Letos bo 45-letnica ustanovitve mladinskega oddelka SNOJ, ki ga bo SNPJ proslavljala vse leto z raznimi prireditvami in s posebno mladinsko kampa-

njo. Prav tako bo letos tudi 20 let od ustanovitve mladinskih krožkov, ki so bili ustanovljeni po sklepu 11. redne konvencije SNPJ, ki je bila leta 1937 v Clevelandu. Slovenska narodna podpora jednota v Chicagu je bila prva med vsemi ameriškimi bratskimi organizacijami, ki je ustanovila poseben mladinski oddelek, poleg tega pa tudi prva glede osrednjega sklada podpor, prva glede enakopravnosti ženskih članic z moškimi in tudi prva je pričela izdajati mladinsko revijo.

XVI. REDNA KONVENCIJA SNPJ

V letošnjem letu bo v Clevelandu XVI. redna konvencija (občni zbor oz. kongres) Slovenske narodne podporne jednote. Zborovanja bodo v prostorih Slovenskega delavskega doma na Waterloo Rd. Točni datum bo še določen.

50 LET KANSASKE FEDERACIJE
SNPJ

Dne 1. maja bo preteklo 50 let, odkar je bila ustanovljena Kansaska federacija društev Slovenske narodne podporne jednote. To obletnico bo federacija svečano proslavila in se na proslavitev že pripravljajo.

DECEMBRSKA MLADINSKA
PRIREDITEV V CLEVELANDU

Mladinski krožek št. 2 SNPJ v Clevelandu je priredil dne 15. decembra 1957 v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave. zelo uspelo decembrsko mladinsko prireditev. Prireditev je zelo uspela, tako po obisku, ki je bil nepričakovano velik, kakor tudi po izvajanju sporeda. Otroci 3. in 4. slovenskega rodu so se postavili pri izvajanju in so peli zelo skladno in živahno, in tudi slovenska izgovarjava je bila dobra, čeprav marsikateri med njimi slovenski ne govori. Za celotni uspeh ima veliko zaslug slovenski zborovodja Tone Šubelj ob pomoči ravnateljice krožka A. Flandersove in pa znane slovenske narodne delavke Josephine Tratnikove. Po pozdravu predsednika clevelandске federacije društev Slovenske narodne podporne jednote Camillus Zarnicka je nastopil zbor 29 pevcev in pevk,

kvartet harmonikarjev, solistka Jenifer Dragarjeva, solist na harmoniki mladi Kenneth Zakrajšek, dekliski oktet, mlada umetnica Jacqueline Lunder, ki je zaplesala »potrkan ples«, in drugi. Sledila je še obdaritev otrok, zatem pa prijateljska zabava.

CHICASKI SLOVENCİ
SO IZGUBILI SVOJE SHAJALISCE

Tik glavnega urada SNPJ v Chicagu je bilo že od leta 1927 poslopje, ki sta ga zgradila Paul in Pavla Berger. V njem sta uredila slovensko restavracijo in gostilno. Leta 1945 sta prepusila restavracijo svojemu zetu Leonu Gračnarju in hčerki. Ta je restavracijo moderno preuredil, toda zaradi pomanjkanja moči sta Gračnarjeva lani restavracijo opustila in jo oddala v tuje (češke) roke. Ti prostori so bili shajališče chicaških Slovencev, tam so imela seje razna slovenska društva in tu je bil ustanovljen ter se je razvijal tudi slovenski pevski zbor »Prešeren«. Šele pred nekaj meseci se je po prodaji teh prostorov moral izseliti in je zdaj v Slovenskem delavskem centru v Chicagu. Prostore chicaški Slovenci zelo pogrešajo, soustanoviteljica Pavla Bergerjeva pa te izgube ni mogla prebleti in je kmalu zatem umrla. O njeni smrti smo imeli posebno poročilo. Zdaj so se chicaški rojaki še bolj zavedli pomanjkanja domačih prostorov in si pridno prizadevajo, da bi zbrali sredstva za nov slovenski dom ali vsaj za preureditev in povečanje Slovenskega delavskega centra v Chicagu.

KRALJ POLK JANKOVIC
SEZNANJA AMERIKO S SLOVENCİ

Kakor je znano, ima ameriški rojak Frank Jankovich, sam sicer rojen že v novi domovini, svoj orkester, s katerim igra predvsem polke in je tako dobil ime »kralj polk« — King of Polkas. Čeprav je rojen v Ameriki, nikdar ne taji, da je slovenskega porekla. Vsako priložnost porabi, da v svojem programu zapoje tudi kako slovensko pesem in tuje radi vprašujejo ob takih pesmih, kakšne narodnosti je njihov priljubljeni godec. Nedavno je nastopil na tako imenovanem Welkovem programu, ki ga oddajajo po vsej Ameriki. Tudi tu je zapel slovensko pesem in pri tem poudaril, da smo Slovenci

kulturen narod, ki se enakovredno uvrščamo poleg vseh drugih.

PREDVAJANJE FILMOV

Slovenska čitalnica pri Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave v Clevelandu prireja kot kulturna ustanova od časa do časa tudi kaka predavanja s filmi in podobno. Tako je priredila 27. januarja predvajanje filmov v indijanskih proslavah, ki jih je posnel rojak John Kaučič v Arizoni. Slike so v barvah in prikazujejo indijanske narodne običaje, ki so tudi za Američane nekaj posebnega.

NOVI ODBOR SLOVENSKEGA NARODNEGA DOMA V CLEVELANDU

14. januarja t.l. je bil občni zbor delničarjev Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave v Clevelandu. Izvoljeni so bili novi direktorji za tri leta. Celotni odbor (direktorij) sestavljajo: predsednik Charles Vrtovšnik, podpredsednik Joseph Birk, tajnica in upravnica Josie Zakrajšek, blagajnik John Centa, zapisnikar Joseph Okorn in še 4 namestniki. Nadzorni odbor šteje pet, gospodarski odbor pa sedem članov.

ZLATA POROKA

17. novembra 1957 sta praznovna v Barbertonu, O. zlato poroko Andrew Bombach in žena. Slavnost so jima priredili sinovi in hčere z družinami, ki so se na tajno zbrali na domu iz raznih krajev ZDA. Na proslavi je pel tudi kvartet bivšega barbertonskega slovenskega pevskega zbora (Andrew Blažič, Joseph Gabrovšek, Frank Lejčič, John Spetich).

Ob zaključku lista smo iz Clevelanda prejeli brzojavno vest, da se je 12. marca za vedno ustavilo zlato srce enega najbolj znanih naših rojakov v ZDA

Avgusta Kollandra

lastnika znane potovalne pisarne iz Clevelanda, ki jo je uspešno vodil polnih 32 let.

Slava njegovemu spominu!

Slovenska
izseljenska matica

Rojaki pišejo...

ESSEN, ALTENESSEN

Na silvestrov večer, to je na starega leta dan, je k meni prišlo več Slovencev na obisk, da smo skupaj pričakali novo leto 1958. Vsi udeleženci tega obiska so naročniki »Rodne grude«. Rekli so mi, naj Vam pišem, da Vam in vsem naročnikom »Rodne grude« po svetu želijo srečno in veselo novo leto 1958. Zena Antona Sladiča mi je rekla: »Po pravici Vam povem, da sem se zjokala, ko sem brala »Rodno grudo«. Tako me je spominjala na dom in ni mi žal, da sem se na list naročila.«

Spomnili smo se tudi našega sosedu Franca Smigoca. Je naročnik »Rodne grude« in se je v rudniku težje ponesrečil, da so mu morali pred dnevi amputirati nogo. Vsi naročniki »Rodne grude« v Essenu mu iz srca želimo srečno novo leto 1958 in skorajšnje okrevanje!

Janez Premrl

TUCQUEGNIEUX, FRANCIJA

Pošiljam Vam 1000 frankov za »Rodno grudo«. Če sem še kaj dolžna, bom poravnala osebno, ko pridem na obisk v domovino. Rada berem »Rodno grudo« in gledam slike, ki so zelo zanimive in me vsakokrat spominjajo na moja mlada leta.

Ana Repovž

STIRING WENDEL, FRANCIJA

Pošiljam Vam 1000 frankov za leto 1958, če pa kaj ostane, naj bo za tiskovni sklad lista. Kljub izgubi mojega moža, ki je umrl lansko leto, bom še vnaprej naročnica »Rodne grude«, ker jo s hčerko zelo rade berem. Natisnili ste že mnogo lepih slik trgov in vasi iz domovine. Veselilo bi me, če bi še enkrat objavili sliko Sevnice. Če bomo zdravi, se vidimo letos v domovini.

Fani Kozinc

PUEBLO, COLORADO

Priloženo Vam pošiljam naročnine in obnovo za »Rodno grudo«. Nov naročnik je Joseph Zabukovec, obnovo pa pošiljam za naslednje: Natalia Dolgan, Margaret Yaklič, Ludvik Yakše,

John Jamnik, Jože Frances Merhar, Theresa Mohar, Mary Perko, Frank Pechnik, Stefan Sain, Jože Verbič, Jože Zupančič, Josephine Erjavec, Frank Mesojevec. Poslednja je gospa Mary Babnik, rada bere in se ji »Rodna gruda« zelo dopade. Zato je dala deset dolarjev, kar je več, pa naj bo v podporo listu. Tako vidite, da je »Rodna gruda« med našimi rojaki zelo priljubljena. Želim Vam veliko novih naročnikov v letu 1958.

Ludvik Yakše

TRAUNIK, MICH.

Pošiljam Vam pet obnovljenih naročnikov za »Rodno grudo«, in sicer za: Louis Mikulich, Jože Knaus, Mary Mahne, Max Knaus in Frank Praznik.

Max Knaus

PALISADE, COLORADO

Pošiljam Vam naročnino za mene in za mrs. Mary Selan, ki je nova naročnica. Prosim Vas, da boste vse uredili za leto 1958. Vas pozdravljam

Jennie Troyer

LOS ANGELES, CALIF.

Sporočam Vam, da sem poslala obnovo naročnine za naslednje naročnike: John Gornik, Joseph Vesel, Mary Mezori in Mary Matyazich. Sporočam Vam, da se »Rodna gruda« osem zelo dopade. Pa še nekaj Vam povem. Najbrže se vidimo to poletje v naši lepi Sloveniji. Iskreno pozdravljeni in na svidenje.

Mary Matyazich

CLEVELAND 11, OHIO

Prejel sem koledar za leto 1958 kakor tudi »Rodno grudo«. Oboje se mi zelo dopade. Moja soproga je bila jako zadovoljna, ko je ogledovala slike, ki tako oživljajo spomin na domače kraje. Tudi spise z velikim užitek prebirava, saj nam oni blažijo poslednja leta, ki so nam odmerjena v tej dolini solz. Zelel bi kaj več napisati, pa sem precej bolan. V zadnjih dveh letih sem prestal tri operacije. Sem pa tudi že precej dolgo na svetu. Saj imam že ??

let. Pošiljam Vam 7 dolarjev za »Rodno grudo« in koledar, če pa je kaj več, naj bo za tiskovni sklad.

Mathew in Josephine Bizyak

CHICAGO 23, ILLINOIS

Sporočam Vam, da sem poslal po poštni nakaznici znesek 6 dolarjev. S tem obnavljam mojo naročnino na »Rodno grudo« in tudi naročam Slovenski izseljenski koledar za prihodnje leto. Ako kaj ostane, naj bo za tiskovni sklad »Rodne grude«. Dne 4. aprila lansko leto je minilo 54 let, odkar sem prišel v ZDA. Letos, dne 29. aprila, bo 50-letnica moje poroke v Indianapolis-Indiana, in dne 28. aprila bo moj 79-letni rojstni dan.

Philip Godina

Rojak Philip Godina je naš zvesti naročnik, odkar »Rodna gruda« izhaja. Slovenska izseljenska matica iskreno čestita k 50-letnici poroke in k 79-letnici rojstnega dne z željo, da bi mu sreča in zdravje bila naklonjena še dolgo vrsto let. Čestitamo!

LINCOLN PARK, MICH.

Priloženo Vam pošiljam bančno nakaznico. To je za »Rodno grudo« in Slovenski izseljenski koledar letnik 1958. Koledar sem v redu prejel in se mi zelo dopade. Tisk in slike so prapravne in tukajšnje ameriške knjige se ne morejo z njim primerjati.

Peter Puhek

CLEVELAND, OHIO

Pošiljam Vam nakaznico za obnovitev naročnine za »Rodno grudo« letnik 1958. Pol dolarja Vam dolgujem še za leto 1957. »Rodno grudo« redno prejeman in sem z njo zelo zadovoljen.

Joseph Adamich

WELLAND, ONTARIO, CANADA

Naročam »Rodno grudo« za leto 1958 in obenem prosim, pošljite dva izvoda Slovenskega izseljenskega koledarja za leto 1958.

Rudi Glavač

BROOKLYN, N. Y.

Januarja sem Vam poslal po M. O. naročnino za »Rodno grudo« letnik 1958. Revija se mi zelo dopade in sem vesel, kadar mi jo pismo noša prinese v hišo. Po 50 letih bivanja v Ameriki je kakor dobro zdravilo, če kaj dobiš iz domovine, pa naj bo to pismo ali časopis. Želim Vam obilo uspeha in napredka pri listu.

Frank Kushar

QUERNAVACA, MEXICO

Priloženo Vam pošiljam čekovno nakaznico za 7 dolarjev, da mi uredite naročnino za »Rodno grudo«. Oprostite to neljubo zamudo. Zeleč Vam mnogo uspeha med rojaki Vas pozdravljam.

Viljem Zebre

GIRARD, OHIO

Pošiljam Vam naročnino za dve ponovljeni naročnini in enega novega naročnika. To so mr. Joe Piskur za eno leto in Andrew Krivina ter Anton Nagode po dve leti.

Anton Nagode

FONTANA, CALIF.

V Ameriki rojena Slovenka dela že deset let za Novi Hollywood v Californiji. To je Andry Totter, rojena v Jolietu, Illinois. Njen oče je Slovenec, mati pa Švedinja. Andry me je povabila na obisk 17. novembra. Odpeljala sem se v Los Angeles, kjer sta me pričakala Jack Cuznar in Josephine Selak. V ponedeljek, dne 18. novembra, smo šli vsi trije v Republic Studio, kjer Andry dela. Tudi slikali smo se skupaj. Andry nosi vedno očetovo ime. Ga ni nikoli spremenila kot to delajo mnoge igralke v Hollywoodu. Mesto Hollywood je razkošno, tam žive večinoma igralci in milijonarji. V Los Angelesu je dva milijona prebivalcev, toda jaz raje živim v malem mestu kot je Fontana, ki ima 45.000 prebivalcev. Imamo dve slovenski dvorani, tako imamo Slovenci veliko zabave med seboj. Pozdravljam vse čitatelje »Rodne grude«.

Frances Lukanich

BARBERTON, OHIO

Pošiljam Vam naročnino za »Rodno grudo« za naslednje naročnike: Jacob Zalar, Mary Virant, John Yankovich, Frank Zupec, George Lautar, Ignac Knaus in Jennie Troha. V kritje naročnine Vam pošiljam bančni ček. Rada ustrezem vsakemu, da mu odpošljem naročnino, ker s tem si zmanjšajo stroške za poštnino in pristojbino za ček.

Jennie Troha

DETROIT, MICH.

Prejela sem 18 izvodov Slovenskega izseljenskega koledarja. Dne 15. januarja 1958 sem Vam poslala denarno nakaznico za 65 dolarjev kot naročnino za Slovenski izseljenski koledar in

»Rodno grudo«, in sicer: mrs. Katherine Krainz mi je izročila 5 dolarjev za dva koledarja in dva dolarja za »Rodno grudo«. Skupaj torej 7 dolarjev. Naročnino za »Rodno grudo« so poravnali za leto 1958 še: August Platt, Jakob Gorup, Anna Traunik, Martin Menton, Mary Skorjanc pa je plačala naročnino za dve leti za 1957 in 1958.

Frances Lovšin

SCHUMACHER, ONT., CANADA

Ker sem zaostal s plačilom »Rodne grude« za eno leto nazaj, a vseeno redno prejeman list, Vam zdaj pošiljam za poravnavo računa denar, s katerim poravnam naročnino za eno leto nazaj in eno leto naprej. Zelo rad prebiram »Rodno grudo«, v kateri najdem dopise z raznih strani sveta. Doma sem iz Bele krajine. To leto imam namen priti na obisk v domovino in takrat bom obiskal tudi uredništvo »Rodne grude«.

Majk Starešinič

NORTH CHICAGO, ILLINOIS

Vaš koledar je v resnici krasno opremljen in človek je res vesel, ko najde med fotografijami kakšnega svojega znanca ali pa zagleda na sliki svoj rojstni kraj. Vsi opisi in povesti so zanimivi ter sestavljeni v delavskem duhu. Imam nekoliko pogleda v tak posel, zato vem, da je potrebnega veliko truda za tako obširno delo. Obema urednicama, ki ju osebno poznam, izrekam vse priznanje. Nadalje se zahvalim tudi uredništvu »Rodne grude«, ki je v 9. številki objavilo moj opis o Vrhniki, da tako tudi moj rojstni kraj ni pozabljen. V naši slovenski čitalnici so se rojaki pohvalno izrazili o »Rodni grudi«.

Andrew Bartel

GRAVELONGUE, FRANCIJA

Pošiljam Vam 1500 frankov kot naročnino za »Rodno grudo« in Slovenski izseljenski koledar 1958. Kar je več, naj bo za tiskovni sklad »Rodne grude«, katero vsi radi beremo. Je nekaj rojakov, ki si ne morejo naročiti lista. Imajo premajhne pokojnine. Vsi pa radi berejo list in tako gredo moje številke iz rok v roke osem tistim, ki niso predalet. Vsem rojakom v domovini in na tujem pošiljam lepe pozdrave.

Fanika Sališnik

Danilo Gorinšek:

Materi

Ce vsi grmi bi zacvelji
in vsi cveti zadehteli,
vse vodice zašumljale,
zvezdice vse zasijale,
da te z njimi obdarujem,
tebe, ki ti vse dolgujem —
bi premalo mogel dati
tebi, zlata moja mati.

Lojze Zupanc:

Dve belokranjski

KAKO JE SUHOR DOBIL SVOJE IME

Suhor je lepa vas pod Gorjanci. Pred davnim, davnim časom je mimo vasi tekel potok. V globokem tolmunu suhorskega potoka pa je živel povodni mož. Vodnar je lovil žabe, rake in divje race, ki so gnezdile v leščevju ob potoku, ter se hranil z njimi. Le véasih, kadar ga je lakota le preveč grudila in je bil lov slab, je pastirjem, ki so pasli na pašincih ob potoku, ukradel tudi kakšno jagnje.

To pa Suhorčanom ni bilo po volji. Sklenili so, da bodo povodnega moža pregnali.

Rečeno — storjeno! Vsi Suhorčani so odšli k tolmunu, vsakdo pa je nosil v rokah veliko skalo. In ko so dospeli do globače, kjer je na dnu potoka v gradu, sezidanem iz polžjih lupin in ribjih luskin, prebival povodni mož, je vaški starešina zaklical: »Eden, dva, tri!« in vsi hkrati so vrgli skaline v tolmun.

Takrat je povodni mož zarjovel, da je odmevalo od Gorjancev, saj se je njegov grad sesul v razvaline.

Suhorčani so odšli domov. Zdaj je bil povodni mož brez

strehe nad glavo. Preselil se je v Kolpo. Še prej pa se je Suhorčanom zlobno maščeval: v skalo na dnu potoka je izvrtal globoko luknjo, da je voda suhorskega potoka poniknila v podzemlje.

In glej, komaj je povodni mož odšel v Kolpo, je na Suhorju, kjer je prej tekel bistri potoček, ostala le še suha struga hudournika...

In ker je lepa vas pod Gorjanci ostala brez vode, so jo pričeli nazivati: Suhor.

V sušnih poletnih dneh pa Suhorčani še dandanašnji vozijo vodo iz daljne Kolpe na Suhor. Iz gradu na dnu Kolpe, ki je sezidan iz samih skal in pokrit z mahom, jih opazuje povodni mož in se jim škodoželjno smeji. Privošči jim, da so brez vode, ker so njega nekoč nagnali iz nje.

KOFANJI VRH

V Beli krajini je hrib, ki se imenuje Kofanji vrh. Belokranjci pripovedujejo, da je v starih časih živel v gradu pod Kofanjim vrhom hudoben graščak, ki ni drugega delal, ko kmetom jemal živino in pride-

lek, kar vse je prodajal in zlatnike zbiral, a zlate cvenke v kofanec zapiral. Ko je imel že polno skrinjo zlata, mu še ni bilo zadosti. Še in še je tlačanom jemal, dokler ga ni preklela uboga osebenjka, ki ji je grabežljivi graščak odvzel edino ovco, ker je žitna polja potolkla toča in uboga žena ni mogla za desetino oddati graščaku kupljenik pšenice.

Komaj je osebenjka graščaka preklela, že se je s Kofanjega vrha odlomila velikanska skala, ki je zrušila graščakov grad v prepad.

Nekoč pa so Pobrežani odšli v prepad, da bi našli graščakov zaklad. Kopali so med razvalinami in kopali, dokler se niso prikopali do skrinje z zlatniki. Navezali so skrinjo na vrvi in pričeli zaklad vleči na dan. Ker pa niso vedeli, da pri reševanju zakletega zaklada ne smejo govoriti, so takrat, ko so skrinjo zagledali pri vrhu prepada, veselo zakričali:

»Ga že imamo, kofanec z zlatim cvenkom!«

Kot bi trenil, so se potrgale vrvi in skrinja z zlatniki se je pogreznila nazaj v prepad in vdrla tako globoko, da nikdar več niso mogli prikopati do nje.

Od takrat se hrib nad zakletim gradom imenuje — Kofanji vrh.

Uganki

Na jablani je čuden ptič,
ki nima perja nič.
Njegovo petje čuje
se čez ravan in grič.

(Klopotec na drevju)

Kratko moje je ime.
Nimam brata ne sestre,
ti pa moraš me imeti,
da ti možno je živeti.

(Zrak)

O »Potresni povesti« in njenem avtorju

Z današnje številko smo začeli v nadaljevanjih objavljati »Potresno povest«, delo znanega domačega pisatelja, ki je ustvarjal ob prelomu preteklega in začetku tega stoletja — Frana Maslje-
Podlimbarskega.

Zakaj smo se odločili prav za to delo in tega pisatelja?

Fran Maselj-Podlimbarski je naše gore list. Bil je velik rodoljub, kremenit Slovenec in Jugoslovan, kar je odkrito izpovedoval v svojih delih, čeprav je bil zaradi tega hudo preganjan od avstrijskih oblasti. Rodil se je 23. nov. 1852 malemu gruntarju v Spodnjih Lokvah pri Krašnji pod lepo Limbarsko goro. Solal se je v Krašnji in nato v Ljubljani. Kot sedmošolec je izstopil iz gimnazije in nato štiri leta služil vojaščino. Tu pa ni našel zadovoljstva. Zato je vojaščino pustil in si prizadeval najti poklic, ki bi mu bolj ustrezal. Zelel je nadaljevati študij, da bi postal profesor zgodovine. To pa mu ni uspelo, zato je spet oblekel vojaško suknjo. Služba ga je povedla po raznih garnizijah. Med temi tudi v Dolnjo Tuzlo v Bosni, kjer se je na lastne oči preprčal, kolikšne krivice je doživljalo domače prebivalstvo od avstrijskih okupacijskih oblasti. Ta doživetja so mu dala pobudo za najboljše-

nejše delo — autobiografski roman »Gospodin Franjo«, v katerem je odkrito prikazal in obsodil vse zlo avstrijske okupacije Bosne ter izpovedal svoje politične, socialne in kulturne ideje in nemajno vero v slovanstvo in jugoslovanstvo.

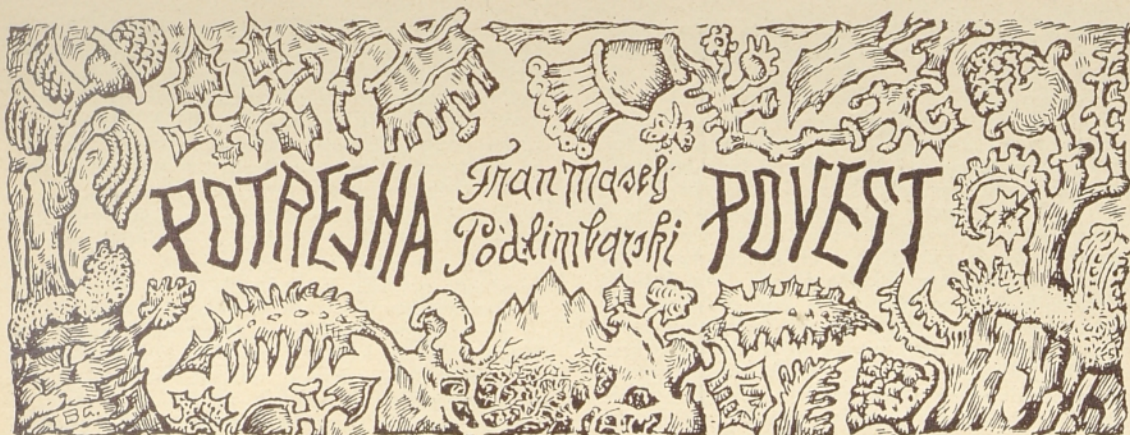
Delo, ki je izšlo tik pred prvo svetovno vojno (leta 1913), je vzbudilo veliko pozornost, pri avstrijskih oblasteh pa veliko ogorčenje. Roman je bil zaplenjen, pisatelj sam pa med prvo svetovno vojno zaradi svojega pisateljskega dela obtožen veleizdaje in konfiniran. V konfinaciji je tudi umrl 19. septembra 1917.

Leta 1922 so njegove telesne ostanke v Pul-kavi, kjer je umrl, izkopali in prepeljali v Ljubljano, kjer je bil slovesno pokopan kot narodni mučenik.

V orsti Masljevih črtic, novel in povesti vzvema »Potresna povest« eno najvidnejših mest. V njej opisuje pisatelj s preprosto, šegavo domačo besedo tipično slovensko vas Gabrovce in njene ljudi ob koncu prejšnjega stoletja — ose prežete s strankarsko zagrizenostjo, vražjeverne in polne predsodkov, kako so doživeli in preživeli znani veliki potres na Veliko noč leta 1895. Ves zaplet in razplet povesti se dogaja od opoldne na velikonočno nedeljo do jutra velikonočnega ponedeljka. Učinki potresa, kakor so jih doživljali Gabrovčani, katere bi lahko vzeli tudi s kakšnega drugega konca našega podeželja v tistem času, so opisani dramatično in z velikim humorjem. Zato smo prepričani, da bo ta povest prav prijetno branje zlasti za starejše rojake, ki se potresnih dogodkov leta 1895 še dobro spominjajo. Prav tako vam bodo gotovo všeč tudi ilustracije, s katerimi je povest opremil z veliko tenkočutnostjo in razumevanjem za takratni čas in ljudi akademski slikar Guido Birolla.

Iz naših krajev: Zalilog pod Ratitovcem (foto Mlakar, Skofja Loka)

Kdor udari peš po glavni cesti iz Ljubljane proti Stajerski, primaha, če ga spotoma ne zva- bi nobena gostilna pod gostoljubno streho, v dobrih petih urah v tesno, mračno dolino, ki jo napaja dosti močan potok, ki tu rahleje, tam silneje izpodmaka gorovje. Na vzhodu gorov- ja, ki od severne prisojne strani sega v dolino, se vije velika cesta, dvigajoča se v znatne klance, kjer ji gorovje s svojimi nosovi, jeziki in obronki zapira ravno pot. Vrh takega klanca stoji vas Gabrovec. Tisto malo sveta, kar ga leži pod Gabrovcem med cesto in potokom, pokrivajo sočni travniki, na katerih izvira marsikak bister studenec. Hribe in rebrine, ki se dvigajo nad do- lino, odevajo na odsojni strani ponekod še go- zdovi, ponekod pa štrle iz otožne golave že samo štori, ki jih sem in tam sramežljivo pokriva bujen grm. Prisojna stran, mestoma preščip- nena z jarki in zarezami, je dobro obdelana in ob letnem času, ko zore žita, podobna veliki plahti, ki jo je voznik zakrpal z mnogimi za- platami različnih barv.

Gabrovčani pravijo o svoji dolini, da jo je Bog prvotno ustvaril medvedom in volkovom za bivališče in je šele pozneje, ko se je člo- veški rod silno razplodil, dopustil, da je človek odondod pregnal zverjad, iztrebil hosto, izkrčil šumo in se tamkaj za silo nastanil. Kdaj se je človek v teh hribih prvokrat postavil zverini po robu, o tem ne ve v Gabrovcu povedati živa duša. Se manj vedo povedati o začetku Ga- brovca stare kronike, tako da smo bili pris- ljeni napeti lok lastne bistroumnosti in se po- globiti v tisto staro šaro, ki se imenuje gradivo za raziskovanje prazgodovinske dobe. Toda sad naše bire je bil docela ničev. Iz te zagate nam je pomagal gabrovši berač Devs, ki nam je razjasnil, da je vas dobila svoje ime najbrž od mnogih gabrov, ki so se šopirili po dolini, do- kler jih kmetje niso posekali in prodali za drva in davke.

Gabrovčani so delavni, bogaboječi ljudje. V nekem oziru so se zelo približali kulturi: njih hiše so zidane, nekatere še s skalico krite; hlevi so prostorni, obokani, okrog hiš se razprostira- jo vrtovi, ki dajo lepo senco za nedeljski po- čitek, obilo slastnega sadja in so kuram prijet- no sprehajališče. Tudi trgovski ljudje so Ga- brovčani. Karkoli se spravi v denar, speljejo v Ljubljano na prodaj. Gozde so domalega vse posekali in les prodali, češ: čemu stoji stari les

in dela napoto mlademu rastlinju. Živino go- nijo na zelo oddaljene sejme, ker tja prihaja mnogo mesarjev, čeprav bi jo včasih na domu lahko prodali, po konje pa hodijo na Hrvaško. Sploh se govori, da je Gabrovčan takrat naj- srečnejši, kadar poskakuje pred njim mešetar ali prekupec in mu bije z desnico v desnico. Takrat zbere vso duševno silo in grmada misli se mu bere na licu.

Tisti Gabrovčani, ki prebivajo ob beli cesti, se veličajo z nekakim ponosom za dolince ter svojim sosedom, ki bivajo četrť ali pol ure da- leč nad njimi v hribih, in se štejejo z njimi vred v isto sosesko in župnijo, radi privošćijo pridevek »hribovec« in »gorjanec«, s katerim spajajo nekaj posebno robateh in neotesanega.

Mnogo dolgih let so bili Gabrovčani miro- ljuben, pohleven rod, o katerem se ni govorilo in ne pisalo. Koliko bojov se je že bilo v tem stoletju na Slovenskem, koliko črnila se je že potočilo za pravico in resnico in po nepotreb- nem, koliko ostudnih zasebnih stvari so spravi- li na dan tisti, ki se bahajo, da najzvesteje služijo domovini, koliko govorov je že bilo go- vorjenih v dovtetna srca in koliko v veter, koliko opojne pijače je že preteklo po gladkih in raskavih grlih za blagor naroda in kako je ob takem javnem in širokem življenju v ozkem okviru že vse razcepljeno v stranke: le Ga- brovca se ni hotela doteknjiti kuga strankarstva. Sredi razburljivega političnega pehanja in ru- vanja je stal Gabrovec miren, tih in skromen, kakor se gorsko jezerce ne gane ob najhujši nevihti. Kolikor nam je znano, se je ime ga- brovške vasi svetilo samo enkrat v nekem potopisu. In takrat se je hudomušni potopisec men- da norčeval iz Gabrovčanov, ko je zapisal: »Gabrovčani so napravili name vtis mirnega in bogoljubnega zaroda. Ta tiha vas spominja pri vsakem koraku, da je baje tak pohleven svet imel v mislih prerok Izaija, ko je proro- koval: in prebival bo volk z jagnjetom in leopard bo ležal pri kozlički in tele in mladi lev in pitana ovca bodo skupaj in majhen de- ček bo vodnik med njimi.«

Oh, tako je bilo v Gabrovcu, dragi prija- telji, a zdaj je že vse drugače. Tudi to tiho gnezdo se je spremenilo v zadnjem desetletju v hrumeč meh, poln hudogledih os, in porodili sta se v soseski dve stranki, ki sta se včasih spoprijeli in zbili s koli in poleni. Povod temu

razdoru je bil imeniten in vreden, da se zabeleži in ohrani poznim rodovom v pouk in kratak čas.

Po svoji legi je gabrovški svet takšen, da sta morali na njem prej ali slej dvigniti glavi dve mogočni stranki: manjši del soseske leži ob cesti in je rodovitnejši, torej tudi bogatejši in uglednejši kot drugi, večji del, ki leži v hribih. Ta okolnost je povzročila, da so imeli dolinci od pantiveka v svojih rokah vsa častna opravila, ki so združena s cerkveno upravo in cerkvenim slavljem: ključarja sta bila dolinca, cerkvenik dolinec, pevke so bile dolinke, cerkveno bandero in nebo so nosili pri procesijah vselej samo dolinski fantje in možje. V starih, dobrih časih se hribovci za to dolinsko prevago niti zmenili niso; o tej stvari so začeli premišljati šele tedaj, ko so poleg pratike začele prihajati k njim tudi druge knjige. Tedaj so na mah opazili, da niso ravnopravni z dolinci, ker ti ne dele z njimi častnih cerkvenih opravil. Polagama so začeli premišljevat, kako bi dosegli enakopravnost, ki jim gre po božjih in človeških postavah. Najbolj jih je mikalo, da bi dobili v svojo oblast cerkveno bandero in nebo. Kako mogočno so se postavljali dolinci pri procesijah, a hribovci so capljali ponižno v zadnjih vrstah. Po dolgem notranjem boju so jeli nagovarjati dolinske može, da bi bilo pravično in lepo, ko bi se dolinci menjavali s hribovci pri teh častnih opravilih. Dolinci pa, ki so okorni in trdi kakor les, po katerem se imenuje njih vas, so se pokazali nepristopne takim željam.

»Postavite si sami svojo cerkev kje vrh hriba, ako se res hočete šopiriti, ta cerkev tukaj pa je naša in nam gre prvaštvo!« Tako so odbili svoje plebejske sožupljane. Tako govorične pa je zaneslo ogenj v streho.

»Oče nebeški, ali je tako lahko postaviti novo cerkev. Pripraven svetnik se že dobi zanjo, ali denar, denar, kje ga vzeti? Kaj pa cerkev, v kateri smo bili vsi krščeni, ali ni prav tako naša kakor vaša? Ali ne dajemo po svoji moči toliko denarja Bogu v dar kakor dolinci? Kje so naše pravice? Pravica na dan!«

Tako so hribovci premišljevali in začutili, da se jim gode velike krivice in da so vsega tega krivi dolinci. In našel se je naposled podpihovalec, ki je dobro nahujskal hribovsko stranko zoper dolinsko. Ta je svetoval hribovcem, ko jih je našel dosti ogrete, naj se pri prihodnji procesiji s silo polaste onega, kar se jim odreka.

Na dan Sv. Rešnjega telesa so se nahujskani hribovci dobro uro, preden se je začel sprevod v gabrovški cerkvi, širokopleč postavili k banderu in k nebu ter si prilastili za to pot ta znamenja. Dolinci so bili do kraja razkačeni. Stopili so odločno k hribovcem in zahtevali svojo od vekov vkoreninjeno pravico, ali hribovci se niso dali. Dolinci so se spomnili, da so v cerkvi ter so odnehali od svoje zahteve. Javno so zapustili hišo božjo, kakor zapuste včasih razjarjeni poslanci zbornico. No razjarjenost se pri dolincih ni tako brž podela. Okrepljeni z množico somišljenikov so čakali pred cerkvijo, da pride sprevod na prosto. Jedva je prinesla trojica hribovskih fantov veliko bandero iz svetišča, je planilo nanjo deset dolinskih fantov, in ji izrgalo znamenje. Enako je prešlo nebo iz grčavih hribovskih rok v do-

linske. Umevno je, da se ta sprememba posesti ni opravila brez pehanja, suvanja in kresanja. Prišlo bi bilo do krvavega boja, ker je neki hribovec že odlomil od neba polovico droga in začel klatiti z njim po sovražnikih, a župnik je jezno pogledal izpod neba po hrumečih ovčicah in kostrunih; zato se je premagani del takoj potepel in se uredil med zadnje vrste.

S tem dnevom je nastala za Gabrovce doba notranjih nemirov. Rezko sta se ločili obe gabrovški stranki, pripravljeni se sovražiti do hladnega groba. V boju, ki je potegnil tudi najravnodušnejše ljudi za seboj, so bili hribovci na boljšem, ker so se smatrali v soseski za brezpravne in ker jih je vsaka še tako majhna pridobitev, na primer, da sta smela dva hribovska dečka ob velikih praznikih služiti pri maši, moralno okrepila. Zanimivo in čudno je to, da so se Gabrovčani začeli smatrati za omikance, odkar so se med seboj tako sovražno lasali.

S cerkvenega polja se je prenesel spor na vse drugo javno življenje, celo na ljubezensko polje. Hribovski fantje niso hodili več v vas k dolinskim dekletom in dolinski fantje ne k hribovskim, ker pri takem važnem sporu je treba, da molči srce.

Tudi na gospodarskem polju sta si nagajali obe stranki, kolikor sta mogli. Že od nekdanj so gonili hribovski pastirji pozimi krdela ovac v dolino, kjer je volnata živad mulila in ščipala po kopnih njivah in travnikih premrlo zelenjad, ker v hribih ni bilo kopnega sveta in travnikov. Tedaj je bilo konec te paše. Dolinski fantje so naskočili nekega zimskega dne s palicami, metlami, drogi in preklami hribovske pastirce in vnel se je hud boj. Hribovci si niso več upali pasti po dolini; ali bridko so se osvetili dolincem. Ko se je vлил polet v hribih hudournik, in je vdrla voda po vseh potih naravnost proti dolinskim njivam, nihče ni hotel vzeti motike in napeljati vode v jarke, ampak pustili so jih, da so se zagnale na dolinske njive ter jih v svoji brezmejni svobodi opustošile in razorale in odnesle rodovitno in posejano zemljo na travnike. Tako je za tisto leto spalval dolincem up dobre letine in sad mnogege truda po vodi in prepozno so spoznali, da od nesloge in preprirov nikjer ni prida.

Pa tudi na polju uprave je zatulil kmalu vihar strankarstva. Pri volitvi novega župana hribovci niso več marali iti z dolinci, ampak so dvignili na ščit svojega moža, nekega Luko Kozlevčarja. In kmalu bi bil tistikrat prodril Luka Kozlevčar, ker je bil pridobil na svojo stran nekaj dolincev — kje se dandanes ne nahajajo odpadniki! To pa sega že v področje zgodovinarja in mi mu ne maramo izmikati gradiva izpod peresa, pa tega tudi ne smemo, ker ne spada vse, kar vemo o Gabrovcu, v okvir naše povesti.

I.

Gabrovški gospodar Cijazovec je gledal na velikonočno nedeljo dopoldne 1895. leta mračnega obraza raz prag svoje hiše v beli pomladanski svet. Spominjal se je nekaterih stvari, ki niso obetale prida. Poleg letine, o kateri toži kmet, naj bo dobra ali slaba, so mu povzročali skrbi njegovi domači ljudje. Z ene strani ga je jezil sin Tone, z druge ga je skrbela hči Lenka. Le-tej je štiriindvajset let, godna je za

Dolinci so razjarjeni čakali hribovce, da pridejo iz cerkve

možitev in komaj čaka moža, ali pravi se noče oglasiti. Sin hribovskega posestnika Anžiča včasih močno pogleda za njo: dober gospodar bo mladi Anžič in dal bi mu Cijazovec Lenko, naj jo pelje v hribe, ako sta oba ene volje, pa stari Anžič je trd in ošaben hribovec, ki iz dna duše sovraži Gabrovško dolino in ne mara od tam snahe, ko bi prinesla tudi cel tisočak k hiši. Tako se je izrazil na tiho nedeljo v Smoletovi gostilni, ko mu je krčmar Smole namignil o tem, kar veseli mlade ljudi. Stari Anžič je imel svoje dobre vzroke, da je sovražil Cijazovca še posebej. Oba sta v svojih gozdih mejaša in tozarila sta se pred leti zaradi meje. Pravdo je izgubil Anžič in z njo nekaj pediti gozda, majhno, na Cijazovčevi zemlji visečo rebrino, na kateri je stalo troje prilikavih bukov. Od takrat s Cijazovcem ni govoril. Pa na Anžiče bi Cijazovec še pozabil, ker Lenke se brez njih tudi še odkriža, ali starejši sin Tone mu je napravil veliko zgago.

Ta je dovršil pred dvema letoma v Ljubljani osmo šolo, pa ne da bi krenil na duhovsko pot, ki je ugodna bogu in ljudem, ampak je šel za eno leto k vojakom, ko je pa imel potem vojaško sitnost za seboj, se je potepel nekam v tuje kraje za učitelja. Pozimi se je vrnil iz tujine lačen in raztrgan in zdaj mu visi pri hiši, ne kmet ne gospod in išče in čaka službe. In vsa soseska čaka in gleda, kakšno moko namelje ta študent. Seve, ko bi dobil službo, da bi nesla 100 goldinarjev na mesec, kakršno ima Smoletov profesor, tedaj naj bi že bil obesil duhovsko glorio na kljuko, a tista službica pri pošti, na katero čaka, ni vredna piškavega oreha in zraven mora še varščino zanjo vložiti — štiri sto goldinarjev!

Dalje Cijazovec o sinu ni hotel razmišljati, ker se mu je zdelo greh na tak svet praznik še bolj netiti v srcu nabrano nevoljo do lastnega otroka. Sploh ni bil suženj kakšne globoke jeze ali trme, zato tudi ni poznal tistih

rezkih sporov, ki razjedajo človeštvo in posamezne družine. Potegnil je z dlanjo po čelu, čez oko, po nosu nizzdol in ustavil desnico na podbradku, drugo roko je zataknil za hrbet, počasi je stopil s praga, korakal na vrt in se skušal razvedriti.

Češnja, katero je pred mnogimi leti cepil njegov brat Andrej, je že začnela cveteti. Od vseh strani si jo je ogledal, toda ta zgodnja oznanjevalka letnih pridelkov ga ni razvedrila. Obrnila je njegove misli na tistega dobrega človeka, ki ji je požlahntil življenje, na brata Andreja. Brat Andrej mu je pred blizu tridesetimi leti prepustil gospodarstvo na domu, ker se sam ni maral ženiti in ga ni veselilo ukvarjati se z bregovitimi njivami. Na domu si je zagotovil kot in hrano do smrti. Teh dobrot v domači hiši pa ni dolgo užival; ko se je priložila vanjo nova gospodinja, je spoznal, da mu doma ni obstanka. Mlada Cijazovka je bila vedno nataktnjena nanj, tako da mu ni bilo izhajati z njo. Sit večnega prepira in krega je zapustil za vselej domači krov ter si kupil kraj vasi hišico, v katero se je preselil. Cijazovec ga je pozneje, ko se je njegova ognjevita žena že umirila, mnogokrat spravljaj nazaj na dom, pa vse zastoj. Danes ga to peče tembolj, ko je brat nekaj obolel. Zato ga dvojen ogenj razjeda v prsih: prvič vest, da leži brat zunaj domače hiše in nima tiste postrežbe, ki bi jo lahko imel doma, kar je nekoliko sramotno za Cija-

zovčevo hišo; drugič pa sebična misel in strah, da se mu brat ne bi maščeval. Brata je poznal kakor lastno dlan. V mali kupčiji si je Andrej privarčeval in priskopalil z obrestovanjem precejšnji kapital, ki ga morda ne pripise njemu, kadar naredi testament, ampak sestri, ki je omožena v sosednji župniji. Sestra pa po njegovem ni tako zelo potrebna kakor on. Pa bog daj bratu še dolgo življenje! Toda priznati si mora, zadnji čas se je postaral in peša že dve leti. Zdaj pa še bolezen, vse to se rado obrne h grobu, če se pojavi na stare dni.

Iz takšnih misli je zbudil Cijazovca njegov mlajši sin Janček. Pritekel je veselega obraza k njemu in mu molil odprto pest, rekoč: »Glejte, ata, tale tolar je z nebes padel name.«

Cijazovec je preslišal sinkove besede, tolarja pa ni spregledal. »Ej, ej... kako se to sveti! Kje si pa to dobil?« se je začudil in se sklonil k otrokovi ročici.

»Kar tamle, ko sem bil na koncu kozolca, prav poleg znamenja je padel name.«

»Od kod?«

»Ne vem... Zviška je padel, to vem. Z nebes menda. Morebiti ga je vrgel sveti Miklavž.«

Cijazovcu se je zresnil obraz. Ali se je zgodil kakšen čudež, kali? Spomnil se je, da je pred več leti prenočil pri njem človek, ki ni bil na videz ne kmet ne gospod ne romar ne berač. A v vasi še ni bilo nikdar takega čudaka in veseljaka.

(Nadaljevanje)

»Naša luč« in Djilasova knjiga

Ugotovljamo, da nas ni prav nič presenetilo citiranje stavkov iz Djilasove knjige »Novi razrede« v decembrski številki »Naše luči«. Kajti, če je n.p.r. »Naša luč« primorana, da na svojih straneh na kratko omenja gospodarske in druge uspehe nove Jugoslavije preprosto zato, ker jih ni mogoče zatajiti, ker jih rojaki, ki prihajajo na obisk v domovino, sami vidijo — je obenem tudi resnica, da uredniki »Luči« nikoli ne pozabijo dodati kakšno strupeno in izmišljeno vest, ki naj v njihovih očeh zmanjšuje ugled nove Jugoslavije.

Zato je popolnoma razumljivo, da so uredniki »Luči« tud Djilasovo pisarijo zgrabili kot lačen pes kost. Toda vsaka politična smer pa tudi objavljena publikacija je vredna toliko, kolikor je odraz napredka in resničnega življenja. Če to ni, je in bo ostala brez moči. Djilas je pred leti objavljaj svoje zmešane anarhistične ideje v največjem jugoslovanskem dnevniku, v »Borbi«. Ostale so brez vpliva na jugoslovansko ljudstvo. Padel je še globlje. Knjigo, polno obrekovanja o FLRJ in njeni novi oblasti je dal tiskati v tujini, da bi proti njej izvajal intervencijo tujih sil. To pa pomeni vmešavanje v notranje zadeve, pomeni ogrožanje neodvisnosti in svobode narodov Jugoslavije, ki so zanjo dali več žrtev kot katerikoli drugi narod v Evropi in še danes trpijo, kajti mnogi jugoslovanski ljudje morajo v prezgodnji grob zaradi posledic prestanega trpljenja v fašističnih taboriščih smrti. To je izdajstvo, to je tipično ravnanje propadlega človeka, kajti kdor ima le količkaj poštenja, časti in ponosa v sebi, takega ravnanja ne bo napravil. Napad na vse, kar je slehernemu jugoslovanskemu rodoljubi najbolj sveto, je resničen dokaz malovredne Djilasove notranjosti in zelo, zelo slabo spričevalo tudi za tiste, ki ga ponavljajo!

To, kar morda res zanima naše rojake, je vprašanje, kako je mogel tak človek kot je Djilas zavzeti v vodstvu FLRJ tako odgovoren položaj. Čemu ne? Znal je dolgo in spretno prikrivati svoj pravi obraz. To je vse. Človeka včasih lahko spoznaš takoj, včasih pa mu leta in leta ne odkriješ pravega bistva. Toda vsi taki ljudje se prej ali slej le razkrijejo in tako se je zgodilo tudi z Djilasom. Ko je odhajal z vodilnega mesta, je bil prepričan, da bodo seizmografski aparati zaznamovali, če že ne velik, pa vsaj

majhen potres. Nič se ni zamajalo in ne potreslo, kot da ga nikoli ni bilo... Njegovo knjigo v tujini pa širijo in hvalijo samo takšni izkoreninjeni ljudje, kakršni je sam. Ne pravi zastoj naše ljudstvo: »Povej mi, s kom hodiš, pa ti bom povedal, kaj si.«

Urednikom »Luči« pa lahko še to v brk povemo, da v resnici povsod nazadujejo, ker so tudi o Djilasovi knjigi začeli pisati v času, ko je vrsta priznanih kapacitet na Zahodu, ki se resno ukvarjajo s proučevanjem družbenih ved — ki pa niso vsi prijatelji nove Jugoslavije — odrekla Djilasovi knjigi sleherno znanstveno vrednost in ugotovila, da gre za navaden pamflet brez vrednosti, brez pomena.

Tudi mi smo mnenja, da ni vredno več pisati o tem — res ne!

POPRAVEK

V članku »50 let največjega lista ameriških Slovencev — chicaške Prosvete« v januarski številki našega lista sta dve neljubi strojepisni pomoti, ki naj jih naši bralci blagohotno popravijo. Tako je pričela izhajati »Prosveta« kot dnevnik 1. julija 1916 in ne 1906 (glej peti odstavek, sedma vrsta). Prav tako je pričela izhajati »Prosveta« delno v angleščini že leta 1925 in ne šele 1955 (glej sedmi odstavek, druga vrsta). Bralci naj ti dve napaki oprostijo!

Matici so darovali

Rojak Lojze Tomšič, povratnik iz Francije, 6000 din. Rojakinja Mary Gerbec-Intihar 2000 dinarjev. — Iskrena hvala!

Tiska tiskarna »Toneta Tomšiča« v Ljubljani

»JELOVICA« medzadružni lesni kombinat v Škofji Loki
je formiran iz 4 lesnih podjetij, katera so
z lesno predelavo pričela že po prvi svetovni vojni

V takem obsegu danes »JELOVICA«
predstavlja razvito lesnopredelovalno podjetje,
ki je iz prvotne proizvodnje žaganega lesa
in polfinalnih izdelkov
prešlo na serijsko proizvodnjo finalnih izdelkov

Podjetje zaposluje 500 delavcev
in se s svojimi izdelki uspešno plasira
na domačem in zunanjem tržišču

Proizvajamo stavbno pohištvo, sobno pohištvo,
embalažo, lesene montažne hišice, furnirje vseh vrst,
vezane in panel plošče
ter lahke gradbene plošče »Jugolit«

JELOVICA

MEDZADRUŽNI LESNI KOMBINAT

ŠKOFJA LOKA

VI. ljubljanski festival

28. VI. Večer izbrane komorne glasbe. Slovenski solisti.
29. VI. } B. Smetana: **Prodana nevesta**. Ljubljanska opera.
30. VI. }
1. VII. } **Rumunska folklor**a Bukarešta.
2. VII. }
3. VII. P. I. Cajkovski: **Labodje jezero**. Balet ljubljanske opere.
4. VII. **Večer pesmi in arij**. Heda Marino, Argentina.
5. VII. } Dr. B. Kreft: **Velika puntarija**. Ljubljanska drama.
6. VII. }
7. VII. }
8. VII. } M. Bravničar: **Hlapec Jernej**. Ljubljanska opera.
9. VII. }
10. VII. } J. Slavenski: **Simfonija Orienta**. C. Orff.: Triomfo di Afrodita. Akademski zbor »Branko Krsmanovič«, Beograd.
11. VII. }
12. VII. } G. Verdi: **Aida**. Mariborska opera.
13. VII. }
15. VII. } **Folklor**na skupina »Tanec«, Skopje.
16. VII. }
17. VII. **Medjimurska folklor**na skupina.
18. VII. **Koncert prvič izvajanih slovenskih skladb**. Slovenska filharmonija.
19. VII. } C. Goldoni-M. Rupel: **Primorske zdrahe**. Slovensko narodno gledališče, Trst.
20. VII. }

- The Chamber Ensemble of Slovene Soloists.
- The Bartered Bride. The Ljubljana Opera.
- The Rumanian Folklore, Bucharest.
- The Swan Lake. The Ljubljana Opera.
- Evening of Songs and Arias. Heda Marino, Argentine.
- The Great Revolt. The Ljubljana Drama.
- The Bailiff Yerney. The Ljubljana Opera.
- Concert. (Slavenski: The Symphony of Orient; Orff: Triompho di Afrodita.) »Branko Krsmanovič« Belgrade.
- Aida. The Maribor Opera.
- Folklore Group »Tanec«, Skopje.
- Evening of Selected Folklore from Medjimurje.
- Concert of Slovene Compositions performed for the first time. The Slovene Philharmonic Society.
- The Istrian Discords. The Slovene National Theatre, Trst (Trieste).

Pričetek vseh prireditev ob 20.30.

Obiskovalci VI. ljubljanskega festivala imajo 25 % popust pri vožnji na železnici od 27. jun. do 17. jul. 1958.

Every performance begins at 20.30.

All visitors of the VI. Ljubljana Festival have the right for 25 % reduction of railway fares in the time from June 27 th till July 17 th, 1958.

The VI. Ljubljana Festival

organizira

tudi letos za slovenske rojake,
ki bodo obiskali Jugoslavijo,
stalne avtobusne izlete.

Zahtevajte
ob prihodu v Jugoslavijo
programe izletov!

Prijavite se na naslov:
PUTNIK SLOVENIJA
Ljubljana

